

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Henna Kakkuri

VARHAISIÄN KUVATAIDEKASVATUS

Tutkimus kuvataidekasvatuksen laadusta ja määrästä vaasalaisissa
päiväkodeissa

Sosiaali- ja terveysala
2021

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Henna Kakkuri
Opinnäytetyön nimi	Varhaisiän kuvataidekasvatus. Tutkimus kuvataidekasvatuksen laadusta ja määrästä vaasalaisissa päiväkodeissa.
Vuosi	2021
Kieli	suomi
Sivumäärä	79+ 2 liitettä
Ohjaaja	Ahti Nyman

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää vaasalaisten päiväkotien kuvataidekasvatuksen määrää ja laatua. Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää, kuinka usein kuvataidekasvatus sisältyy lapsiryhmien arkeen ja kuinka laadukasta kuvataidekasvatus on. Tutkimuksen avulla pyrittiin myös selvittämään varhaiskasvatuksen opettajien ja lastenhoitajien ymmärrystä kuvataidekasvatuksen merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Tutkimuksen teoriaosuudessa käsiteltiin varhaiskasvatuksen tavoitteita ja kuvallista ilmaisua osana ilmaisun monia muotoja. Lisäksi teoriassa perehdyttiin tarkemmin varhaisiän kuvataidekasvatukseen ja varhaiskasvatuksen opettajan rooliin kuvataidekasvattajana. Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä ja laadullisena tutkimuksena. Aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Kohderyhmänä olivat kaikki Vaasan kaupungin varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat. Tutkimuksen avoimet kysymykset analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla.

Tutkimuksessa selvisi, että kyselyyn vastanneet varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat ovat hyvin tietoisia kuvataidekasvatuksen vaikutuksista lapsen kasvulle ja kehitykselle. Kuvataidekasvatus on säännöllistä ja monipuolista suurimmassa osassa lapsiryhmistä. Kuvataidekasvatuksen määrää lisäsi ryhmissä aikuisten ja lasten kiinnostus kuvataiteeseen, riittävät ja monipuoliset materiaalit sekä riittävä henkilökunta ja koulutukset. Kuvataidekasvatuksen suurimpia haasteita olivat materiaalipuute, pienet ja haastavat lapset, isot lapsiryhmät ja pienet tilat. Lisäksi koettiin, ettei aikaa riitä tekemään ja suunnittelemaan kaikkea. Tutkimustuloksien perusteella voidaan todeta, että alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatus koettiin haasteellisemmaksi kuin yli 3-vuotiaiden.

Avainsanat kuvataidekasvatus, varhaiskasvatus, kuvataidekasvattaja, lapsen kehitys

ABSTRACT

Author	Henna Kakkuri
Title	Visual Art Education in Early Childhood Education in Vaasa
Year	2021
Language	Finnish
Pages	79 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor's thesis was to find out how visual art and visual art education are a part of the work in the daycare centres in Vaasa. The purpose was to find out how visual art education is included in the daily life of the daycare centres and how high-quality it is. A further purpose was to find out what the early childhood educators think about the impact of visual art education on the children's growth and development.

The theoretical part of this research covers the aims of early childhood education and pictorial expression as part of many forms of expression. The theoretical part also focused on early childhood visual art education and the role of the early childhood education teacher as an art educator. Both quantitative and qualitative research methods were used. The data was collected with an electronic questionnaire. The target group was all early childhood education teachers and childminders in the city of Vaasa. Inductive content analysis was used to analysis the open-ended questions.

The study showed that early childhood education teachers and childminders who responded to the questionnaire are well aware of the impacts of visual art education on the children's growth and development. Visual art education happens regularly and is diverse in most groups of children. The amount of art education in the groups was increased by the interest of adults and children in art and materials and equipment available and also sufficient staff and training. The biggest challenges in visual arts education were lack of materials, small and challenging children, large groups of children and small spaces. In addition, it was felt that there was not enough time to do and plan everything. Based on the results of the research it can be stated that visual art education for children under 3 years of age was perceived to be more challenging than for those over 3 years of age.

Keywords visual art education, early childhood education, art educator, growth

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VARHAISKASVATUS.....	10
	2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma.....	10
	2.2 Ilmaisun monet muodot.....	11
3	VARHAISIÄN KUVATAIDEKASVATUS.....	14
	3.1 Kuvallinen ilmaisu.....	14
	3.2 Muut kuvataidekasvatuksen osa-alueet.....	16
	3.3 Kuvataide lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukena.....	17
	3.3.1 Kuvataide identiteetin vahvistajana ja ilmaisun välineenä.....	19
	3.3.2 Kuvataide ennaltaehkäisevänä tukitoimena.....	20
	3.3.3 Hahmottaminen.....	21
	3.3.4 Itsetunto.....	22
	3.3.5 Kuvataide oppimisen taitojen vahvistajana.....	22
	3.3.6 Kuvataide mielikuvituksen ja luovuuden tukena.....	23
	3.4 Alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatus.....	24
	3.5 Yli 3-vuotiaiden kuvataidekasvatus.....	27
	3.6 Aikaisemmat tutkimukset.....	27
	3.7 Kuvataidekasvattaja.....	29
	3.7.1 Luovan työskentelyn tukeminen.....	30
	3.7.2 Oppimisympäristöt.....	31
	3.7.3 Taiteen integroituminen varhaiskasvatukseen.....	32
	3.7.4 Taiteen tarkastelu.....	32
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	34
	4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu.....	34
	4.2 Aineiston analyysi.....	35
	4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	36
5	TUTKIMUSTULOKSET.....	38
	5.1 Lasten ikä ryhmässä.....	38

5.2	Ohjatut kuvataidetuokiot eri ikäryhmille.....	39
5.3	Ryhmässä käytetyt kuvataidekasvatuksen muodot.....	40
5.4	Vastaajien näkemys kuvataidekasvatuksen merkityksestä.....	41
5.5	Kuvataidekasvatuksen merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle.....	42
5.6	Väittämät.....	42
5.6.1	Lasten Itsenäiseen työskentelyyn tarvittavien välineiden saatavuus.....	43
5.6.2	Vastaajien oma kiinnostus kuvataidekasvatuksesta.....	43
5.6.3	Vastaajien kokemus koulutuksen riittävydestä.....	44
5.6.4	Vastaajien tyytyväisyys kuvataidekasvatukseen.....	45
5.6.5	Juhlapyhiin liittyvä askartelu.....	46
5.6.6	Lasten mielikuvituksen ja luovuuden huomioiminen.....	47
5.6.7	Aikuisen tekemän mallin käyttäminen.....	48
5.7	Kuvataidekasvatuksen hyödyntäminen tuen tarpeissa.....	49
5.7.1	Motoriset taidot.....	50
5.7.2	Tunnetaidot.....	51
5.7.3	Hahmottaminen.....	52
5.7.4	Itsetuntotaidot.....	53
5.8	Avoimet kysymykset.....	54
5.8.1	Kuvataidekasvatuksen vaikutukset lapsen kehitykseen.....	54
5.8.2	Kuvataidekasvatuksen hyödyntäminen tuen tarpeissa.....	59
5.8.3	Kuvataidekasvatuksen haasteet ja esteet.....	62
5.8.4	Kuvataidekasvatusta lisäävät tekijät.....	66
5.9	Vapaa sana.....	69
6	JOHTOPÄÄTÖKSET.....	71
7	POHDINTA.....	74
	LÄHTEET.....	77
	LIITTEET	

KUVIO- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuvio 1. Lasten ikä ryhmässä (vastaajat).....	38
Kuvio 2. Ohjatut kuvataidetuokiot (vastaajat).....	39
Kuvio 3. Ryhmässä käytetyt kuvataidekasvatuksen muodot (vastaajat).....	40
Kuvio 4. Vastaajien näkemys kuvataidekasvatuksen merkityksestä (vastaajat)...	41
Kuvio 5. Kuvataidekasvatuksen merkitys kasvulle ja kehitykselle (vastaajat).....	42
Kuvio 6. Itsenäiseen työskentelyyn tarvittavien välineiden saatavuus (vastaajat).	43
Kuvio 7. Vastaajien oma kiinnostus kuvataidekasvatuksesta (vastaajat).....	44
Kuvio 8. Vastaajien kokemus koulutuksen riittävydestä (vastaajat).....	45
Kuvio 9. Vastaajien tyytyväisyys kuvataidekasvatukseen (vastaajat).....	46
Kuvio 10. Juhlapyhiin liittyvä askartelu (vastaajat).....	47
Kuvio 11. Lasten mielikuvituksen ja luovuuden huomioiminen (vastaajat).....	48
Kuvio 12. Aikuisen tekemän mallin käyttäminen(vastaajat).....	49
Kuvio 13. Kuvataide motoristen taitojen harjoittelussa (vastaajat).....	50
Kuvio 14. Kuvataide tunnetaitojen harjoittelussa (vastaajat).....	51
Kuvio 15. Kuvataide hahmottamisen harjoittelussa (vastaajat).....	52
Kuvio 16. Kuvataide itsetuntotaitojen harjoittelussa (vastaajat).....	53
Kuvio 17. Kuvataidekasvatuksen vaikutukset lapsen kehitykseen (ilmaisut).....	54
Kuvio 18. Kuvataidekasvatuksen hyödyntäminen tuen tarpeissa (ilmaisut).....	59
Kuvio 19. Kuvataidekasvatuksen haasteet ja esteet (ilmaisut).....	63
Kuvio 20. Kuvataidekasvatusta lisäävät tekijät (ilmaisut).....	67

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Opinnäytetyöpassi**LIITE 2.** Kyselylomake

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön aihevalinnan taustalla on lukemani huolestuttava uutinen varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatuksesta. Ylen uutisessa kerrottiin kansallisen arviointikeskuksen Karvin toteuttamasta tutkimuksesta, jonka tuloksista käy ilmi, että kuvataidekasvatusta on 28 % varhaiskasvatuksen ryhmissä vain kuukausittain tai harvemmin. Tarkoitukseni on lähteä selvittämään kuvataidekasvatuksen toteutumista vaasalaisissa päiväkodeissa. Tutkimuksella pyrin saamaan tietoa kuvataidekasvatuksen laadusta ja määrästä. Tavoitteeni on saada tietoa siitä, onko kuvataidekasvatuksen toteutumiselle esteitä ja mistä esteet ja haasteet mahdollisesti johtuvat. Tavoitteeni on myös selvittää kuinka merkityksellisenä varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat pitävät kuvataidekasvatusta ja minkälaisia vaikutuksia varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat uskovat kuvataidekasvatuksella olevan lapsen kasvu- ja kehitykselle.

Kerään opinnäytetyön aineiston sähköisellä kyselylomakkeella kysymällä strukturoituja sekä avoimia kysymyksiä Vaasan kaupungin päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajilta ja lastenhoitajilta. Analysoin määrälliset vastaukset SPSS-ohjelmalla ja esitän vastaukset piirakka- ja pylväsdiagrammeina. Laadulliset vastaukset jaan aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti teemoihin. Kysymykset kysytään sähköisellä kyselylomakkeella, sillä se on helpoin ja tapa tavoittaa mahdollisimman monta vastaajaa ja myös analysoida vastauksia. Kyselyn määrälliset kysymykset auttavat kartoittamaan erityisesti kuvataidekasvatuksen määrää ja laadullisilla kysymyksillä saan tarkempaa tietoa kuvataidekasvatuksen laadusta.

Opinnäytetyöni teoria tuo tietoa kuvataidekasvatuksesta osana varhaiskasvatusta ja käsittelen varhaisiän kuvataidekasvatuksen jakaantumista kuvalliseen ilmaisuun, kuvataiteelliseen kokemiseen, ympäristön esteettiseen ja kulttuuriseen kokemiseen sekä median tarkasteluun. Opinnäytetyöni painottuu kuvalliseen ilmaisuun ja siihen, miten se tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä.

Käsittelen myös alle 3-vuotiaiden ja sitä vanhempien lasten kuvataidekasvatuksen eroja. Lisäksi käsittelen varhaiskasvatuksen opettajan roolia kuvataidekasvattajana.

Kuvataidekasvatus on mielestäni tärkeä osa varhaiskasvatusta. Olen itse hyvin kiinnostunut kuvataiteesta ja kuvataiteen tarjoamista mahdollisuuksista tukea lapsen luovuutta, itseilmaisun kehittymistä ja hyödyistä lapsen kokonaisvaltaiselle kehitykselle. Toivon että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus nauttia kuvataidekasvatuksen synnyttämästä riemusta ja onnistumisen kokemuksista, joita itsetehdyt teokset ovat myös minussa lapsena herättäneet. Toivon saavani opinnäytetyön avulla itselleni erityisosaamista kuvataidekasvatuksesta ja toivon voivani hyödyntää oppimaani tulevassa ammatissani varhaiskasvatuksen opettajana. Tavoitteeni on tuoda myös muille kasvattajille tietoa kuvataidekasvatuksen mahdollisuuksista.

Tutkimustuloksien avulla voidaan tarkastella, miten kuvataidekasvatuksen laatua ja määrää voitaisiin mahdollisesti lisätä varhaiskasvatuksessa. Koen aiheen ajankohtaiseksi, sillä viime vuosina tehtyjen tutkimuksien perusteella kuvataidekasvatus ei toteudu tasalaatuisesti päiväkodeissa ja kuvataidekasvatukseen kaivattaisiin kehitystä. Varhaiskasvatus korostaa aiempaa enemmän pedagogiikkaa ja myös kuvataidekasvatuksen roolia voisi olla ajankohtaista vahvistaa varhaiskasvatussuunnitelmassa. Kuvataidekasvatuksen menetelmillä voidaan toteuttaa pedagogiikka ja tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja oppimista lapselle mielekkäillä ja monipuolisilla tavoilla.

2 VARHAISKASVATUS

Varhaiskasvatus on pedagogiikkaa painottava kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus. Varhaiskasvatusta toteutetaan päiväkodeissa, perhepäivähoidossa ja avoimena varhaiskasvatustoimintana. Varhaiskasvatus lain mukaan varhaiskasvatuksen tavoite on toteuttaa pedagogista toimintaa, joka pohjautuu leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön. (L 13.07.2018/540.)

2.1 Varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatustilain lisäksi varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelma on määräys, jonka suunnittelun pohjana on varhaiskasvatustilain. Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutusta ja sen pohjalta toteutetaan varhaiskasvatusta. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen kasvatuksesta ja varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea huoltajia kasvatustehtävässä sekä vastata lasten hyvinvoinnista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 7.)

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsien iän ja kehityksen mukaista kehitystä ja kasvua sekä edistää lapsen terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksen tavoite on tukea jokaisen lapsen oppimisen edellytyksiä sekä elinikäistä oppimista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Lapsen leikkiin, liikkumiseen, kulttuuriperintöön sekä taiteisiin perustuvaa pedagogista toimintaa tulee toteuttaa mahdollistaen lapsen myönteiset oppimiskokemukset. Varhaiskasvatusympäristön tulee olla kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapselle. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on toimia lasta kunnioittavasti ja pyrkiä mahdollisimman pysyviin vuorovaikutussuhteisiin lasten ja varhaiskasvattajien välillä. Kaikilla lapsilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet saada varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatuksessa pyritään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa ja lasten yhdenvertaisuutta sekä lapsen valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa kulttuuriperinnettä sekä eri kulttuureja ja katsomuksellisia sekä uskonnollisia taustoja. Varhaiskasvatuksessa

nähdään jokaisen lapsen yksilöllinen tuen tarve ja lapselle järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarvittaessa yhteistyössä muiden asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatukseen tulee tukea lasten yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä. Lapsia ohjataan eettisesti vastuullisiin ja kestäviin toimintatapoihin ja yhteiskunnan jäsenyyteen. Varhaiskasvatuksessa opetetaan lasta kunnioittamaan muita ja toimimaan vertaisryhmissä. Lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa häntä koskeviin asioihin varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tavoitteisiin kuuluu myös perheiden tukeminen kasvatustyössä. Lapsen huoltajan kanssa pyritään yhdessä toimimaan lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin hyväksi. (L 13.07.2018/540.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 42) määritellään yhdeksi varhaiskasvatuksen tehtäväksi tukea tavoitteellisesti kuvallista, musiikillista sekä sanallista ja kehollista ilmaisua. Parhaimmillaan lapsen ilmaisussa ilmaisun muodot yhdistyvät toisiinsa ja ilmaisu on kokonaisvaltaista. Lapsen oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja minäkuva kehittyvät taiteellisen kokemisen avulla. Mielikuvitus ja mielikuvien kehittäminen puolestaan vahvistavat eettistä ajattelua.

2.2 Ilmaisun monet muodot

Oppimisen alueet ohjaavat varhaiskasvatukseen opettajaa pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa. Oppimisen alueet jakaantuvat viideksi toiminnan keskeisiä tavoitteita sisältäviksi eri kokonaisuuksiksi; kielten rikas maailma, ilmaisun monet muodot, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan, liikun ja kehityn. Lapsilla on oikeus saada monipuolisesti kokemuksia kaikista oppimisen alueista. Kokonaisuuksia voidaan yhdistellä lasten mielenkiinnon ja kehitystason mukaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40.)

Varhaiskasvatussuunnitelman (2018, 42) mukaan varhaiskasvatuksen tehtävä on tutustuttaa lapsia eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Ilmaisun moniin muotoihin kuuluvat musiikillinen, kuvallinen, sanallinen ja kehollinen ilmaisu.

Musiikillinen ilmaisu. Lapset saavat musiikillisessa ilmaisussa musiikillisia kokemuksia ja lapsen kiinnostus ja suhde musiikkiin vahvistuu. Musiikillinen ilmaisu kehittää lapsen kykyä hahmottaa musiikin äänen tasoa, sointiväriä, voimaa ja kestoja. Musiikillinen ilmaisu näkyy varhaiskasvatuksessa lauluina, loruina, musiikin kuunteluna, erilaisten soittimien kokeiluna sekä musiikin mukana liikkumisena. Lasten kanssa voidaan tehdä musiikkia yhdessä ja harjoitella pienimuotoisia musiikkiesityksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.)

Sanallinen ja kehollinen ilmaisu. Varhaiskasvatuksen sanallisella ja kehollisella ilmaisulla pyritään tarjoamaan lapselle mahdollisimman monipuolinen kielellinen, kehollinen, ilmaisu ja viestintä. Sanallinen ja kehollinen ilmaisu näkyvät varhaiskasvatuksessa leikkeinä, tanssina, draamana. Toiminnassa voidaan hyödyntää lastenkirjallisuutta, teatteria, tanssia, sirkusta ja sanataidetta. Toiminnan tavoitteena on tukea spontaania ilmaisua sekä yhdessä suunniteltuja luovia prosesseja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 43.)

Kuvallinen ilmaisu. Kuvallisella ilmaisulla pyritään kehittämään lapsen suhdetta kuvataiteeseen, visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapset opettelevat kuvien tulkintaa ja kehittävät kuvallista ajattelua ja saavat nauttia omista tuotoksistaan. Kuvallinen ilmaisu sisältää esimerkiksi piirtämistä, maalaamista, rakentamista ja mediaesityksiä erilaisia materiaaleja, välineitä ja tapoja hyödyntäen. Lasten kanssa voidaan tarkastella yhdessä kuvissa olevia värejä, muotoja ja materiaalia sekä pohtia, millaisia tunteita kuvat herättävät. Käsityöllinen toiminta, kuten muovailu, nikkarointi, ompelu ja rakentelu tarjoavat lapselle mahdollisuuden nauttia käsillä tekemisestä. Käsityöllinen toiminta kehittää lapsen suunnittelutaitoja, luovaa ongelmanratkaisua, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018 43–44.)

Varhaiskasvatukseen tulee tukea tavoitteellisesti lapsen ilmaisun muotojen kehittymistä. Lapsen ilmaisulle on ominaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun muotojen yhdistäminen luovasti. Jokaisen lapsen luovuutta ja tapaa ilmaista itseään tulee tukea ja luoville prosessien toteuttamiseen on annettava riittävästi aikaa ja tilaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42–43.)

Taiteeseen liittyy aina vahvasti myös kulttuuri ja kulttuuri on osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat tilaisuuksia nähdä ja kokea taidetta sekä kulttuuria. Kulttuuriperintöön tutustumalla voidaan vahvistaa lasten monilukutaitoa, osallistumista sekä vaikuttamista ja myös ymmärrystä kulttuuriperinnön merkityksestä. Taiteellinen ilmaisu luo lapselle keinoja hahmottaa maailmaa innostavalla tavalla ja auttaa tunteiden ja luovan ajattelun esille tuomisessa. Ilmaisun eri muotoihin tutustuminen tapahtuu hyödyntäen erilaisia työskentelytapoja ja oppimisympäristöjä ja moniaistisuutta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 42–43.)

3 VARHAISIÄN KUVATAIDEKASVATUS

Varhaisiän kuvataidekasvatuksessa lapsi kasvaa taiteen avulla ja kuvataidekasvatus opettaa lasta tietämään, mitä taide on. Kuvataidekasvatus kehittää lapsen luovuutta ja esteettistä asennoitumista ja sen pohjimmaisena tavoitteena on lapsen kokonaisvaltainen kasvu. Kuvataidekasvatus koostuu kuvallisesta ilmaisusta, kuvataiteellisesta kokemisesta, ympäristön esteettisestä ja kulttuurillisesta kokemisesta sekä median tarkastelusta. Toiminnan nimeäminen ei ole kuitenkaan keskeistä ja joskus onkin vaikea erottaa käsityö, askartelu, muotoilu ja kuvataide toisistaan. Toiminnassa on keskeistä tiedostaa, mitä toiminnalla tavoitellaan lapsen oppimisen kannalta. (Rusanen 2009, 48–49, 50–51.)

Taidetta, muotoilua ja käsityötä yhdistää käsillä uuden luominen. Yhteistä on myös kognitiiviset, sosiaaliset, emotionaaliset ja sensomotoriset näkökulmat. Työskentelyssä, johon ei ole yhtä oikeaa ratkaisua lapselta vaaditaan monimutkaisten ongelmien ratkaisutaitoa sekä käden, mielen ja silmän koordinaatiota. Kun käsityö, taide ja muotoilu ovat vuorovaikutuksessa, voidaan saada aikaiseksi luovia ja innovatiivisia ratkaisuja. Uusi teknologia ja nykytaide uudistavat käsillä tekemistä ja rikkovat rajoja eivätkä erottele kuvataidetta ja käsityötä erillisiksi toimintatavoiksi. Kuvallinen ilmaisu ja kädentaidot luovat tilaisuuden kulttuuriselle ilmaisulle ja tukevat lasten omaa kulttuuria. (Rusanen, Rintakorpi, Kuusela & Torkki 2018, 168.)

3.1 Kuvallinen ilmaisu

Kuvalliseen ilmaisuun kuuluu erilaisia kuvallisia työskentelytapoja, kuten piirtäminen, maalaaminen, muovailu, valokuvaus, askartelut sekä lapsen rakentelut ja keräilemisen aarteet. (Rusanen 2009, 49).

Maalaaminen. Maalaamisessa lapset nauttivat erityisesti värien sekoittumisesta ja vahvoista aistikokemuksista. Väriä voidaan levittää eri tavoilla, kuten valuttamalla, roiskimalla, sumuttamalla tai puhaltamalla. Pienille lapsille sopii

hyvin sormin maalaaminen ja isompia lapsia voidaan ohjata pienempien pensselien käyttöön. Maalaamisessa voidaan käyttää erilaisia maaleja riippuen halutusta lopputuloksesta. Vesiväreillä eli akvarelleilla voidaan tehdä läpikuultavia maalauksia paksulle imukykyiselle paperille. Peiteväreillä eli guasseilla saadaan aikaan peittävämpää jälkeä. Peiteväripaletteissa on usein mukana myös musta ja valkoinen, joilla voidaan tehdä väristä tummempaa tai vaaleampaa. Nestemäisiä peitevärejä myydään pulloissa ja ne ovat paksumpia kuin värinapeissa olevat peitevärit. Nestemäinen peiteväri vaatii myös paksumman paperin, mutta sillä voidaan maalata myös pahvia ja voidaan tehdä ikkunamaalauksia. Akryyliväri on peitevärin kaltainen, mutta ei liukene enää veteen kuivuttuaan. Akryyliväri tarttuu lähes kaikille pinnoille ja se on hyvä valinta esimerkiksi kierrätysesineiden tai kivien maalaamiseen. Tusseilla ja huopakynillä on helppo värittää ja niitä on saatavilla useita eri värisävyjä. Sekatekniikassa yhdistyy piirtäminen ja maalaaminen. Esimerkiksi voidaan piirtää ensin paperille peiteväriä hylkivällä vahaliidulla, jonka jälkeen paperille maalataan peiteväreillä. (Rusanen ym. 2014, 88–99.)

Piirtäminen. Piirtämisessä lapsen tekemä jälki voi olla vahvaa, haparoivaa, suttuista tai tarkkaa. Piirtämisessä tuleekin hyvin esille lapsen hienomotoriikan hallinta. Mallista piirtämällä lapsen silmän ja käden koordinaatio vahvistuu. Piirtäminen sopii hyvin nopeiden viimeistelemättömien piirustusten eli luonnosten tekemiseen. Piirustushiilellä saadaan aikaan eri harmaan sävyjä ja mustan ja valkoisen kontrasteja. Paperiksi sopii karkea hiilipiirustuspaperi, johon hiilipiirros kiinnitetään suihkuttamalla päälle suihkelakkaa eli fiksatiivia. Kuivapastelliliitu on hiilen kaltainen, mutta värillinen. Grafiittikynä on lyijykynän kaltainen, mutta se jättää vahvemman ja tummemman jäljen. Grafiikka on painamalla tehtävää taidetta. Monotypiassa, leimasinpainannassa, materiaalilaatalla ja solumuovilevyllä voidaan käyttää vesiliukoisia linopainovärejä. Painolaatan avulla työ painetaan paperille. Väri levitetään telalla lasilevyllä, josta se voidaan painaa useita kertoja vedossarjoiksi eri papereille.

Leimasimia voidaan tehdä juureksista tai esimerkiksi solumuovilevyistä tai retkipatjan paloista. (Rusanen ym. 2014, 100–110.)

Muovailu ja rakentelu. Saven muotoilu kehittää lapsen hieno- ja karkeamotoriikkaa ja käsillä tekeminen saa aikaan voimakkaita tuntoaistimuksia. Kolmiulotteisuuden ansioista saviteoksiin liittyy eri muotoja kuten pituus, syvyys, leveys, korkeus ja paino. Rautalangalla ja kanaverkolla sekä paperilaminoinnilla saadaan aikaan erilaisia muotoja. Paperilaminoinnissa paperi kastetaan liisteriin ja paperisuikaleet asetetaan ristikkäin esimerkiksi kanaverkosta tehdyn rungon päälle. Paperimassaa voidaan käyttää saven tavoin tai sitä voidaan yhdistää erilaisiin runkoihin ja muotteihin. Myös muovailuvahaa voidaan käyttää saven tavoin, mutta sen erona on töiden väliaikaisuus, sillä muovailuvaha voidaan käyttää uudelleen eikä vaha kuivu. Taikataikina valmistetaan jauhoista, vedestä, suolasta ja öljystä. Taikina kovettuu uunissa paistamalla ja sitä voidaan värjätä elintarvikeväreillä tai maalaamalla. Lumesta ja jäästä voidaan muotoilla erilaisia veistoksia, jotka voidaan tallentaa kuvaamalla. (Rusanen ym. 2014, 110–124.)

3.2 Muut kuvataidekasvatuksen osa-alueet

Kuvataiteellinen kokeminen. Kuvataiteellisessa kokemisessa lapsi pääsee tarkastelemaan ja vastaanottamaan muiden tekemää taidetta. Kuvataiteilijoiden teoksiin voidaan tutustua museoissa sekä näyttelyissä ja myös taidekuvien sekä lastenkirjallisuuden kuvitusten kautta päiväkodissa. Kuvallisesti rikkaassa ympäristössä lasten omia tuotoksia tarkastellaan ja laitetaan esille, sillä lasten kädenjälki tulee tehdä näkyväksi päiväkodissa. Taiteesta keskustelemalla lapsi oppii ilmaisemaan omia mieltymyksiään ja asioita, joita hän arvostaa. (Rusanen 2009, 50.)

Ympäristön esteettinen ja kulttuurinen kokeminen. Ympäristön esteettisessä ja kulttuurisessa kokemisessa lapselle opetetaan oman elinympäristön havainnointia, jäsentämistä ja arvottamista. Tarkastelemalla lähiympäristön rakennuksia lapsi saa ensikäsityksiä arkkitehtuurista ja kulttuurihistoriallisesti

arvokkaiden rakennusten tarkastelu lisää tietoisuutta lähihistoriasta. Ympäristön esteettinen kokeminen voi olla myös vuodenaikojen seuraamista lähiluonnossa ja sen tallentamista kuviksi. Lasten kanssa voidaan myös havainnoida omaa esineympäristöä ja siinä toteutuvia muotoilun klassisia periaatteita; kauneutta, kestävyyttä ja tarkoituksenmukaisuutta. Lapsi pääsee harjoittelemaan käytännössä näitä periaatteita, kun lapsi suunnittelee ja valmistaa erilaisia asioita käyttö- ja koristelutarkoituksiin sekä leikin välineiksi. Eri vuodenaikoihin ja juhliin liittyy erilaisia paikallisia perinteitä, joista saadaan kuvataidekasvatukseen kulttuurisia lähtökohtia. Monikulttuurisissa ryhmissä eri taustoihin tutustumalla voidaan rikastuttaa työskentelyä. (Rusanen 2009, 50.)

Median tarkastelu. Mediasta on tullut oleellinen osa lastenkulttuuria. Lasten leikeissä, kertomuksissa ja lapsen tekemistä kuvista välittyy se, miten media on suuri osa lapsen kokemusmaailmaa. Median tarkastelun avulla lapsi saa valmiuksia havainnoida median tuottamaa kuvallista kieltä ja sanomaa. Lapsen on helpompi havainnoida mediaa oppiessaan ensin itse tuottamaan mediaviestejä. Lapsi tarvitsee myös taitoja lapsille tuotetun mainonnan, videoiden ja elokuvien kriittiseen tarkasteluun. (Rusanen 2009, 51.)

3.3 Kuvataide lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukena

Kuvataiteellinen toiminta tukee lapsen tasapainoista kehitystä ja fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Kuvataiteellinen toiminta kehittää erityisesti lapsien taiteellista kehitystä, kulttuurillisuutta, luovuutta ja esteettisyyttä. Kuvataiteellisen toiminnan yksi tavoitteista on kasvattaa lapsesta vastuullinen ihminen ja yhteiskunnan jäsen. Kuvataiteellinen toiminta kehittää lasta fyysisesti sen ja lähtökohtana on lapsen kehollisuus. Lapsen aistitoiminnot ja motoriikka pääsevät kehittymään, sillä kuvallinen toiminta vaatii aistien herkkyyttä, havainnointia ja erilaisia liikeratoja. Motoriikka kehittyy karkeamotoriikasta hienomotoriikkaan vähitellen. Ensin mukana on koko keho ennen, kun lapsi oppii kohdistamaan liikkeen ainoastaan käsivarteen. Seuraavaksi lapsi oppii erilaisia otteita, kuten pinsetti-, kynä-, sivellin- ja

liituotteen. Lisäksi kaikenlainen työskentely kehittää käden ja silmän yhteistyötä. Lapsi oppii myös hahmottamaan piirtäessä suuntia, voimaa, aikaa sekä erilaisia rytmejä ja muotoja. Psyykkisesti kuvallinen toiminta vahvistaa lapsen identiteetin kehitystä. Lapsi voi ilmaista kuvilla itselleen tärkeitä ja merkityksellisiä asioita, erilaisia tunteita, käsityksiään itsestään ja jättää itsestään yksilöllisen jäljen. Lapsi voi käsitellä kuvien avulla pelottavia ja vaikeitakin tunteita, joihin kasvattajan on tärkeää vastata ja tarvittaessa tuettava lapsen tunteiden säätelyä. Kuvat voivat tuottaa lapselle myös onnistumisen kokemuksia ja riemua. Lapsen sosiaaliset taidot kehittyvät pari- ja ryhmätyöskentelyssä. Tilanteet, joissa tarkastellaan töitä ja jaetaan yhteiset materiaalit, kehittävät lapsen vuorovaikutusta, kuuntelemista ja jakamista. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014, 40-43.)

Kuvallista työskentelyä voidaan hyödyntää fysiomotorisen kehityksen tukena. Toimintatavoilla ja materiaaleilla voidaan valita, onko toiminnan tavoite kehittää tasapainoa, koordinaatioita, rytmiä, lihasvoimaa vai kestävyyttä. Lapselle mielekäs toiminta auttaa lasta rauhoittumaan ja keskittymään ja samalla harjoitellaan sinnikkyyttä ja pitkäjänteisyyttä. Hyvät fyysiset ja hienomotoriset taidot vahvistavat lapsen myönteistä minäkuvaa ja sosiaalista kasvua. (Rusanen ym. 2018, 62.)

Kuvallisen ilmaisun avulla voidaan kehittää lapsen kognitiivisia taitoja. Havainnointi on kaiken taiteen perusta. Visuaalisen kulttuurin ja kuvallisten viestien tulkinnessa harjoitellaan myös tarkkaavaisuuden kohdentamista sekä hahmottamista. Erityisesti malttamattomat ja levottomat lapset voivat saada kuvallisen toiminnan avulla tukea tarkkaavaisuuden kohdentamiseen. Visuaalisten keinojen hallintaan liittyy vahvasti monilukutaito, jonka tavoitteena on opettaa lapsi tuottamaan ja esittämään tietoa erilaisten medioiden avulla. Aikuinen voi piirtää kuvia lapselle toiminnanohjauksen tueksi. Kuvat voivat auttaa lasta hahmottamaan ja toimivat myös vaihtoehtoisena kommunikaatiokeinona tai tukena kielen kehityksessä tukea tarvitsevilla lapsilla. Kuvien avulla työvaiheiden ja -järjestyksen havainnollistaminen auttaa tarkkaavaisuuden ja

hahmottamisen tukemisessa. Kuvilla voidaan opetella lapsen kanssa myös tunnetaitoja. Tunteiden ja käyttäytymisen syiden ja seurausten piirtäminen auttaa lasta oppimaan tunnistamaan ja ymmärtämään tunteita. Lapsen voi olla myös itse helpompi ilmaista omia tunteitaan kuvallisesti kuin sanallisesti. Kuvataidekasvatus kehittää myös lapsen laaja-alaista oppimista. Lapsi oppii taiteen avulla hahmottamaan symboleja ja ymmärtämään avarammin maailmaa ja eri näkemyksiä. Lasten yhdessä kokemissa taiteellisen toiminnan hetkissä lapsen sosiaaliset taidot ja yhteisöllisyys pääsevät kehittymään. (Rusanen ym. 2018, 63–64.)

3.3.1 Kuvataide identiteetin vahvistajana ja ilmaisun välineenä

Kuvallinen työskentely on parhaimmillaan identiteettiä rakentavaa toimintaa, jossa lapsi voi ilmaista omaa sisintään ja jättää itsestään yksilöllisen jäljen. Lapsen kognitiiviset taidot pääsevät kehittymään työskentelyn eri vaiheissa. Ikään kuin ongelmaa ratkaisten lapsi tekee monia päätöksiä työskentelyssä. Ongelmanratkaisutaidot kehittyvät, kun lapsi pääsee itse valitsemaan välineet ja suunnittelemaan ja organisoimaan omaa työtään. Kuvataide on kieli, jonka avulla lapsi voi käsitellä kokemuksiaan ja ilmaista omia mielipiteitään. (Rusanen 2009, 52.)

Taidekasvatus tukee myös lapsen kokonaispersoonallisuuden kasvua ja kehitystä. Viime vuosina tehdyissä tutkimuksissa on todettu taidekasvatuksen vaikuttavan positiivisesti lapsen yleisiin kouluvalmiuksiin, kuten keskittymiskykyyn, kielellisiin, fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin valmiuksiin. Tutkimukset korostavat taiteiden roolia elämän rikastuttamisessa ja mielihyvän tuottamisessa sekä taidekasvatuksen mahdollisuuksia eettisessä kasvatuksessa. Taidekasvatuksessa arvoperusta on itse taiteessa. Taiteen moninaisten kielten avulla voidaan itseilmaista ja kokea tunteita ja mielenmaisemia. Taidekasvatus tapahtuu usein varhaiskasvatuksessa yhteisöllisenä toimintana, mutta taide on läsnä myös

lapsen ollessa itsekseen ja saattaa toimia lapselle ainoana empaattisena kuuntelevana ystävänä. Osallisuus ja yhteiset taiteelliset kokemukset auttavat lapsia kiinnittymään kulttuuriin ja luomaan kulttuurista identiteettiä. Kulttuurinen identiteetti auttaa lasta myös oman identiteetin muodostamisessa. (Ruokonen 2020, 8–9.)

Taidekasvatus sivistää ja tuo tietoa kulttuurista. Kulttuuri on säilynyt kulttuurisena muistona kuvissa ja taide on toiminut viestinnän välineenä. Taiteen avulla on voitu ilmaista itseä ja taiteesta on voitu nauttia. Taide voidaan nähdä yhteisenä kielenä, jonka avulla voidaan viestiä ilman rodullisia, kulttuurisia, taloudellisia tai sosiaalisia rajoja. Taiteeseen liittyvät symbolit kehittävät lapsen monilukutaitoa. Taiteellinen toiminta kehittää lapsen mielikuvitusta, minäpystyvyyttä, itseluottamusta ja lapsen fyysisiä, sosiaalisia, kognitiivisia ja emotionaalisia vahvuuksia. Taiteiden avulla lapsi voi toisin sanoen oppia elämänhallintaa ja hyvää elämää. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on luoda lapsille yhdenvertaiset lähtökohdat ja mahdollisuus tutustua taiteisiin. (Ruokonen 2020, 6.)

Kuvallisesta toiminnasta tekee terapeutista aistimuksien, tunteiden ja kehollisten muistojen työstäminen. Lapsi voi käsitellä kuvallisen työskentelyn avulla omia kokemuksia ja havaintoja, jotka eivät ole vielä jäsentyneet sanalliseksi ajatteluksi. Asioiden käsittely kuvallisen työskentelyn avulla voi olla lapselle eheyttävä ja palkitseva kokemus. (Rusanen ym. 2018, 59.)

3.3.2 Kuvataide ennaltaehkäisevänä tukitoimena

TAIKAVA- kehittämishankkeen tutkimuksella pyrittiin tuottamaan tietoa Vantaan kaupungin kehittämistyölle vuosina 2014–2016. Kaksi vuotta kestäneellä hankkeella tavoiteltiin kasvun ja oppimisen tuen tarpeessa olevien lasten tukitoimien parantamista. Yksi tärkeimmistä hankkeen tavoitteista oli lapsen minäkuvan, itsetunnon ja yksilöllisen identiteetin vahvistaminen. Varhaiskasvatuksen ja kulttuuripalvelujen yhteistyössä luotiin uusi tukitoimi,

taidepedagogin tehtävä, jonka tehtävänkuvan muotoutumista päiväkodin toimintakulttuurin tuettiin hankkeen aikana. Hankkeen seurantatutkimuksen tavoitteena oli tuoda esiin toimenpiteitä, jotka edistivät ja estivät hankkeen toteutumista. Tutkimuksessa hankkeen vaikutuksia tarkasteltiin hallinnon, päiväkotien toimintakulttuurien ja lasten yksilöllisen kehityksen tasolla. Tutkimuksen tavoite oli tuottaa tietoa, miten taidepedagogisella toiminnalla voidaan tukea lasten kasvua, kehitystä, oppimista ja hyvinvointia sekä sitä, miten sillä voidaan edistää lasten kulttuurillisuutta. (Halme, Karimäki & Rusanen 2016.)

Tutkimuksen tulokset osoittivat taidepedagogisten menetelmien toimivan ennaltaehkäisevänä tukitoimena. Taidepedagogisilla menetelmillä pystyttiin tukemaan lasten kommunikointia ja vuorovaikutusta sekä ujoja ja vetäytyviä lapsia. Menetelmillä tuettiin tarkkaavaisuuden ja hahmotuksen ongelmia ja menetelmillä lasten sosiaaliset ja tunnetaidot vahvistuivat. Hanke vahvisti lasten mahdollisuutta toimia taiteen ja kulttuurin piirissä. Tutkimukseen osallistuneiden kasvun ja oppimisen tuen tarpeessa olevien lapsien käyttäytymisessä havaittiin 76,5 % myönteisiä muutoksia. Taidepedagoginen toiminta sai myös tuen tarpeessa olevat lapset suoriutumaan paremmin, joilla oli muussa toiminnassa alhainen sitoutumisarvo. Sitoutuneisuudella voidaan arvioida lapsen kehitysprosessia ja se näkyy lapsessa keskittymisenä, sinnikkyytenä ja luovuutena. Sitoutuneisuuden ansiosta lapsen oppimista pystyttiin tukemaan ja lapsen lähikehityksen vyöhykkeellä olevia taitoja voitiin vahvistaa. (Rusanen & Sajaniemi 2016, 136, 144, 148.)

Pienryhmissä tehty taidepedagogien toiminta vahvisti lasten osallisuuden tunnetta ja kuulumista ryhmään. Lasten minäkuvan kehittymistä ja itsetuntoa tuki kannustava palaute. Taidepedagogisissa tilanteissa lapsi kohtasi omaa erilaisuuttaan, mutta positiivisen palautteen kautta voitiin vahvistaa jokaisen arvokkuutta ja hyväksymistä omana itsenään. Lapset oppivat löytämään uusia selviytymiskeinoja, jotka tukivat heidän vahvuuksiaan. Aikuisen ohjeistuksessa lapset oppivat tunneilmaisujen vahvistamista ja säätelyä ja myös korjaamaan

käyttäytymistä. Toiminta toi lapsille myös paljon positiivisia tunteita kuten iloa, mielihyvää ja tyytyväisyyttä. Edellä mainitut tekijät ovat kaikki tärkeä osa lapsen hyvinvointia lisääviä tekijöitä. (Rusanen & Sajaniemi 2016, 172.)

3.3.3 Hahmottaminen

Hahmottaminen voidaan jakaa perushavainnointiin, avaruudelliseen hahmottamiseen, silmän ja käden yhteistyöhön liittyviin taitoihin. Perushavainnointi on lapsen kykyä tunnistaa osittain esillä olevia muotoja, ympäristön yksityiskohtia ja kokonaisuuksia. Avaruudelliseen hahmottamiseen kuuluu tilan, liikkeen, suunnan, etäisyyden, koon, syvyyden ja korkeuden hahmottaminen. Silmän ja käden yhteistyöhön liittyvät taidot jakaantuvat visuomotorisiin ja visuokonstruktiivisiin toimintoihin. Visuomotoriset taidot ovat motorista tuottamista ja visuokonstruktiiviset taidot ovat suunnittelu sekä osista kokonaisuuden tuottamisen taitoja. Lapsilla silmän ja käden yhteistyön vaikeudet voivat näkyä siinä, että lapsi ei tykkää piirtämisestä ja maalaamisesta ja kuvioiden jäljentäminen on haastavaa. Lapsella saattaa olla myös haasteita saksien käytössä, palapelien kokoamisessa tai palikoilla rakentamisessa. (HYKS lastenneurologia 2013.)

3.3.4 Itsetunto

Itsetunto on hyvien ominaisuuksien näkemistä itsessään. Hyvien ominaisuuksien lisäksi hyvään itsetuntoon kuuluu heikkouksien tiedostaminen ja pettymysten sietäminen. Oman elämän näkeminen arvokkaana on myös osa hyvää itsetuntoa. Oman elämän ainutkertaisena näkeminen on lähtöisin sisäisestä itsearvostuksesta, eikä se ole riippuvainen muilta saadusta arvostuksesta. Itsetuntoon kuuluvat myös hyvä itseluottamus ja itsearvostus. Hyvän itsetunnon omaava ihminen arvostaa myös muita ja tekee omia itsenäisiä päätöksiä toimimatta muiden mielipiteiden ohjaamana. (Keltikangas-Järvinen 2017.)

3.3.5 Kuvataide oppimisen taitojen vahvistajana

Nevasen (2015, 35-36) tekemän tutkimuksen mukaan taidekasvatushanke kehitti lapsen kriittistä ja luovaa ajattelua. Hanke toteutettiin 2000 Helsingissä 3-9-vuotiaille lapsille. Projekti paransi lasten välistä vuorovaikutusta ja yhteistyötaitoja. Projekti kannusti lapsia sitoutumaan työskentelyyn, joka puolestaan kehitti lapsen ongelmanratkaisukykyä, kannusti ajattelemaan ja harjoittelemaan sekä oppimaan. Lapset saivat projektin avulla onnistumisen kokemuksia, jotka paransivat heidän itsetuntoa ja kannustivat jatkamaan harjoittelua ja oppimaan lisää. Projekti kehitti myös lasten kykyä kuunnella ja keskittyä tavoitteelliseen työskentelyyn. Lapset oppivat myös vastaanottamaan ja antamaan muille palautetta. Kaiken kaikkiaan projekti kasvatti lasten kiinnostusta oppimiseen ja itseluottamusta omaan oppimiseen ja minäpystyvyyteen. Onnistumisien lisäksi lapset oppivat myös käsittelemään ja selviytymään mahdollisista epäonnistumisista ja pettymyksistä. Oppimista edisti turvallinen ympäristö, jossa ei tarvinnut pelätä epäonnistumista ja ongelmien ratkaisuun ei ollut vain yhtä oikeaa vaihtoehtoa. Lisäksi projektissa korostui yhteistyön merkitys kilpailun sijaan. Projektin tavoite ei ollut vahvistaa oppimisen taitoja taidekasvatuksen avulla, mutta oppimisen taitojen kehittyminen taiteellisen työskentelyn avulla oli odottamaton sekä positiivinen yllätys. Kun taidekasvatuksen ja oppimisen taitojen kehittymisen välinen yhteys huomattiin, opettajat alkoivat yhdistää muita opetettavia aineita taidekasvatuksen. Oppimisen taidot vaativat kehittyäkseen lapselle merkityksellisiä pidempikestoisia projekteja, joiden lähtökohta olivat lapsen mielenkiinnonkohteet ja kokemukset. Näin leikki ja tavoitteellinen oppiminen yhdistyivät ja lasten oli helpompi sitoutua toimintaan.

3.3.6 Kuvataide mielikuvituksen ja luovuuden tukena

Leikki on lapselle luontainen tapa hahmottaa maailmaa ja varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Lapsen leikki koostuu kokemuksista, jotka ovat herättäneet lapsessa tunteita tai muuten kiinnostusta ja uteliaisuutta. Leikkiä ja taidetta

yhdistää lumouksen elementti. Lapsi pystyy taiteen ja mielikuvituksen avulla purkamaan omia tunteitaan ja kokeilemaan erilaisia rooleja turvallisesti. (Ruokonen 2020, 15.)

Lapsi tekee taiteen avulla näkyviksi omia mielikuviaan ja sisäistä maailmaansa. Mielikuvat ja mielikuvitus ovat taiteen lisäksi läsnä lapsen leikissä. Lapsi vuorottelee sekä taiteessa että leikissä kahden todellisuuden välillä. Vuorottelu mielikuvituksen ja todellisuuden välillä on lapselle luontainen tapa käsitellä kokemuksia ja tietoa sekä ymmärrystä omasta itsestä ja maailmasta. (Rusanen ym. 2018, 62.)

Mielikuvitus on luovan toiminnan perusta ja luovuus on yksi lapsen tärkeimmistä kehityksen alueista. Kuvataiteellinen toiminta kehittää luovaa ongelmanratkaisua ja kriittistä ajattelua ja se auttaa myös oivaltamaan uusia näkökulmia. Luovuuden tukeminen vahvistaa tulevaisuudessa erityisesti innovatiivisilta osaajilta vaadittavaa taitoa nähdä, miten asiat voidaan tehdä toisella tavalla. Luovuus edistää yhteisöllistä vuorovaikutusta ja se nähdään yhteiskuntaa uudistavana voimavarana, joka voi myös lisätä hyvinvointia. (Rusanen ym. 2014, 30–32.)

Lapsen luovuus kasvaa lapsen näkemien, kuulemien ja kokemien asioiden kautta. Luovuus perustuu siihen, kun lapsi käsittelee kokemuksiaan ja sitten yhdistää ja työstää ne uudella tavalla luomalla jotain uutta. Luovuus näkyy omintakeisina toimintatapoina, ongelmanratkaisuna ja itsensä ylittämisenä. Kuvataiteessa lapsi tekee kokemuksiaan ja havaintoja näkyväksi. Kuvataidekasvatuksessa, jossa on tilaa lapsen mielikuvitukselle ja tunneilmaisulle, kehittyvät myös kyky empatiaan ja lapsen vastavuoroisuus. Mielekäs toiminta voi imaista lapsen mukaansa niin, että aika ja paikka unohtuvat. Virtauksen kokemus (flow) pääsee syntymään parhaiten rauhallisessa ja kiireettömässä ympäristössä ja tekemisen tulee tuntua helpolta ja sen tulee vastata lapsen sisäisiä mielikuvia työstä. Laadukas toiminta vaatii aikuisen antaman tuen. Aikuisen tehtävä on luoda edellytykset toiminnalle ja tukea lapsen tavoitteita ja kuvallisen työskentelyn prosessia. Aikuisen antama

positiivinen palaute ja positiivisen asenne kannustavat lapsia jatkamaan ja kokeilemaan rohkeasti uutta. (Rusanen ym. 2014, 32–35.)

3.4 Alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatus

Lapsi tekee ensimmäiset riimustelut amerikkalaisen kuvallisen kehityksen tutkijan Rhoda Kelloggin mukaan ensimmäisen ikävuoden loppuun mennessä. Ensin riimustelut ovat hyvin sattumanvaraisia ja synnyttävät lapsessa motorista ja näköaistiin perustuvaa mielihyvää. Riimusteluista on löydettävissä kaksikymmentä perusriimustelua: piste, yksittäiset sekä toistuvat pystysuorat ja vaakaviivat, yksittäiset sekä toistuvat kaarevat ja silmukkaviivat, yksittäiset ja toistuvat kulmikkaat viivat sekä sulkeutuva ympyrä. Toisen ikävuoden aikana lapsi alkaa kiinnittämään huomiota siihen, miten hän sommittelee riimustelut paperille. Kolmannen ikävuoden tienoilla riimustelut alkavat muistuttaa ympyröitä, neliöitä, kolmioita, ristejä ja suorakaiteenmuotoa. Kun lapsi oppii piirtämään ympyrän, niin lapsen on mahdollista piirtää myös ihmisiä. Kellogg näkee ihmisen piirtämisen olevan merkittävä osa minäkuvan kehitystä. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2000, 46.)

Alle 3-vuotiaiden ja sitä vanhempien kuvataidekasvatuksessa on havaittavissa eroja. Alle 3-vuotiaan kuvallinen ilmaisu on kokonaisvaltaista ja näkyy paperilla sattumanvaraisina nopeasti syntyvinä riimusteluina. Riimustelun kehittyminen voidaan jakaa eri kehitysvaiheisiin. Jäsentyttömän riimustelun vaiheelle ovat tyypillisiä suuret paperin ulkopuolelle asti ulottuvat liikkeet ja kynän pitäminen koko käden otteessa. Kontrolloidun riimustelun vaiheessa käden liike on pienempi ja piirustus pysyy piirtämisalueella. Tässä vaiheessa lapsi osaa piirtää ympyrän ja muodot alkavat muistuttaa ihmistä. Nimetyn riimustelun vaiheessa piirroksissa esiintyvät asiat ja henkilöt saavat nimiä ja lapsi oppii sormiotteen kynästä. Alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatuksessa suoritusta ja tehokkuutta tärkeämpää on lapsen kannustaminen visuaalisuuteen. Kuvallisen ilmaisun tavoite ei ole tuottaa esittäviä kuvia vaan luoda aistimuksia, olla kokeilevaa ja tuoda lapselle elämyksiä. Lapsi elollistaa itse ympäristöä mielikuvituksella, mutta

tarvitsee aikuisen apua värien, valon, muotojen ja materiaalien nimeämisessä. (Rusanen ym. 2014, 46–47.)

Aikuisten positiivinen suhtautuminen lapsen tekemiin riimusteluihin ja osallistuminen piirtämisestä syntymään iloon kannustaa lasta jatkamaan piirtämistä. Vaikka riimustelut näyttäisivätkin sattumanvaraisilta töherryksiltä, niillä on kuitenkin tärkeä merkitys kuvallisen ilmaisun kehittämisessä. Lapsi opettelee riimustelussa leikin kautta erilaisten välineiden ja materiaalien käyttöä. (Hakkola, Laitinen & Ovaska-Airasmaa 1991, 23.)

Rusasen (2009, 51) mukaan toiminnallisuus on keskeistä alle 3-vuotiaiden työskentelyssä. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on tarjota lapselle mahdollisuuksia moniaistiseen työskentelyyn. Äänet, puhe ja liikkeet ovat oleellinen osa lapsen työskentelyä, joita varhaiskasvatuksen opettaja voi tallentaa muistiin kirjoittamalla tai valokuvaamalla. Alle kolmivuotiaiden työt syntyvät nopeasti eikä niiden tarvitse esittää mitään. On tärkeää, ettei aikuinen ala korjaamaan tai lisäämään lapsen töihin mitään. Alle 3-vuotiaan tulee antaa tehdä itse esteettinen valinta värien suhteen. Alle 3-vuotiaiden kanssa voidaan muun muassa harjoitella maalaamista, paperin repimistä ja liimaamista. Savea ja erilaisia massoja voidaan pyöritellä, puristella ja kaivella.

Vauvojen värikylpy on Porin lastenkulttuurikeskuksessa kehitetty metodi, jonka keskeisiä periaatteita ovat värien ja materiaalien moniaistinen tarkastelu, toiminnan kokemuksellisuus, vuorovaikutuksellinen työskentely aikuisen kanssa, läsnäolo ja työskentely vauvan ehdoilla. Vauva ei vielä aluksi tiedosta omaa yhteyttään syntyneisiin jälkiin, mutta toiminta ja sen synnyttämät aistikokemukset synnyttävät vauvalle suurta mielihyvää. Vauvojen värikylpy tukee lapsen motorista kehitystä, vuorovaikutusta ja sisältää kasvatuksellisesti ja terapeuttisesti kehittäviä elementtejä, mutta toiminnan päätarkoitus on kuitenkin tuottaa moniaistisesti visuaalista nautintoa ja yhdessä ilottelua. Vauvan tuottamat jäljet voidaan nähdä graafisena jokelteluna ja käsien liikkeitä voidaan tulkita esipiirtämisenä. Jäljet voivat olla pieniä hipaisuja tai koko keholla tehtyjä

painokuvia, joista usein välittyy vauvan oma innostus materiaaleihin. Vauvalla tulee olla vapaus käyttää väriä tuottavia aineita haluamallaan tavalla. Väreihin voidaan tutustua sormin, varpain, koko keholla ja myös maistaen. Väreissä ja materiaaleissa tuleekin siksi huomioida myös niiden turvallisuus, vaikka tarkoitus ei ole kuitenkaan kannustaa vauvaa syömään materiaaleja. Iho ja kosketus ovat vauvan tärkein aistikanava ja niiden avulla vauva saa värikylvyssä erilaisia aistikokemuksia. Aisteja voidaan aktivoida monipuolisilla materiaaleilla, kuten kylmällä jäällä, kahisevilla, eri karkeusasteisilla tai eri painoisilla esineillä ja väriaineiden koostumuseroilla. (Setälä 2011, 14–19.)

3.5 Yli 3-vuotiaiden kuvataidekasvatus

Yli 3-vuotiaiden piirroksiin tulee lisää yksityiskohtia ja asioita esitetään tarkoituksellisesti. Lapsi hahmottaa piirtämällä ympäristöä ja kertoo asioita kuvien avulla. Lapsi osaa kopioida yksinkertaisia geometrisiä kuvioita, piirtää pääjalkaisia ja tunnistaa päävärit. Osa lapsista on oppinut piirtämään pääjalkaisen jo ennen kolmatta ikävuotta ja heidän yli 3-vuotiaana tehdyt kuvat ihmisestä sisältävät jo paljon enemmän yksityiskohtia. Lapsi on oppinut, miten ihmisen pää liittyy vartaloon ja piirtää ihmiselle myös sormet ja varpaat. Lapsen piirtämät ihmiset katsovat eteenpäin ja hymyilevät. Ihmiset ja paperille piirretyt muut piirustukset eivät ole vielä oikeassa mittakaavassa keskenään. Lapsi täyttää mielikuvituksella niin omia piirustuksiaan kuin tulkitsemiaan kuvia. Yli 3-vuotias lapsi tarvitsee monipuolisesti erilaisia ilmaisutapoja ja aikaa harjoitella. (Rusanen ym. 2014, 50–51.)

Lapsen tekemät kuvat alkavat vähitellen esittämään jotain ja lapsi alkaa nimeämään piirtämiään asioita. Aluksi lapsi saattaa kuitenkin nimetä piirustuksen vain aikuisen pyynnöstä. Lapsi seuraa tarkasti paperille syntyvää jälkeä ja lapselle saattaa tulla piirroksesta mieleen jokin muu asia, kuin mitä hän on alun perin kertonut piirtävänsä. Lapsi tarttuu piirtämisprosessissa syntyviin ajatuksiin ja nimeää piirustuksen uudelleen. Vähitellen lasta alkaa motivoida piirtämisessä kyky esittää erilaisia ympärillä olevia asioita piirtämällä, kun aikaisemmin

motivaationa toimi vain tutkiminen ja tekemisen tuottama ilo. Lapsen tekemissä kuvissa on tärkeää havainnollisuus ja selkeys eikä lapsi tavoittele vielä realistisuutta. (Hakkola ym. 1991, 24–25.)

3.6 Aikaisemmat tutkimukset

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi julkaisi 2019 arvioinnin varhaiskasvatuksen laadusta. Arvioinnilla pyrittiin tuottamaan tietoa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden asettamien tavoitteiden toteutumisesta ja tekijöistä, jotka edistävät tai heikentävät tavoitteiden toteutumista. Tutkimus toteutettiin määrällisillä ja laadullisilla kysymyksillä. Kysymykset esitettiin kunnallisille ja yksityisille opettajille, lastenhoitajille sekä kunnallisille perhepäivähoitajille. Tutkimustulosten pohjalta tehdyt kehittämissuositukset sisältävät taidekasvatuksen aseman vahvistamisen varhaiskasvatuksessa. Arvioinnin mukaan kuvataidekasvatusta, ilmaisua sekä musiikkikasvatusta ei toteuteta säännöllisesti. Toimintakulttuuria tulisi muokata taidetta ja kulttuuria tukevaksi. Henkilöstön perus- ja täydennyskoulutuksien taideaineiden sisältöä tulisi tarkastella. (Repo, Paananen, Eskelinen, Mattila, Lerkkanen, Gammelgård & Hjelt 2019, 3, 164).

Kansallisen koulutuksen arviointikeskus Karvin tekemässä arvioinnissa varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisesta päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa arvioidaan myös kuvataidekasvatuksen laatua. Vastauksista selvisi, että 65 % ryhmissä suunnitelmallista ja ohjattua kuvataidekasvatusta järjestetään viikoittain, mutta 28 % ryhmissä kuvataidekasvatusta järjestetään kuukausittain tai harvemmin. Ryhmistä 8 % ohjattu kuvataidekasvatusta oli päivittäistä. Vastaajista 48 % vastasi lapsilla olevan päivittäin vapaasti käytettävissä monipuolisesti taiteellista ilmaisua mahdollistavia välineitä. Avoimessa kysymyksessä kysyttiin esteistä taiteellisen ilmaisun toteutumiselle. Usein mainittuja esteitä olivat lasten vuorohoito, materiaalien ja tilojen puute, henkilöstön riittämättömyys ja kiire. Vastauksista kävi myös ilmi, että erityisesti alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen kaivattaisiin tukea. (Repo ym. 2019, 91-95.)

Vaasan kaupungin Kasvatus- ja opetuslautakunnan pöytäkirjasta löytyy tulokset varhaiskasvattajille tehtyyn kyselyyn. Vaasan varhaiskasvatuksessa valittiin toimikaudella 2019-2020 toiminnan arvioinnin tarkasteluun lukeminen, musiikki, taide ja kulttuuri. Varhaiskasvattajat vastasivat kyselyyn joulukuussa 2019 ja huhtikuussa 2020. Kyselyn vastauksista selvisi, että joulukuussa 68 % lapsista oli mahdollisuus tutustua monipuolisesti kuvataiteeseen ja lapset olivat saaneet toteuttaa itseään luovasti ja ohjatusti viikoittain. Huhtikuussa luku kasvoi kahdella prosentilla ja oli näin ollen 70 %. Joulukuussa lapsista 27 % ja huhtikuussa 28 % oli mahdollisuus tutustua taiteeseen 1-2 kertaa kuukaudessa. Varhaiskasvattajilta kysyttiin, kuinka usein lapsella on käytössä materiaaleja ja välineitä omaehtoiseen luovaan tekemiseen. Joulukuussa 49 % vastasi päivittäin ja huhtikuussa 56 %. Viimeisenä kysymyksenä kysyttiin lapsen tutustumismahdollisuuksista taiteeseen ja kulttuuriin vierailujen sekä vierailijoiden avulla. Suurin osa vastaajista vastasi tutustumista tapahtuvan harvemmin kuin 1–2 kertaa kuukaudessa, joulukuussa 44 % ja huhtikuussa 54 %. Osa vastaajista vastasi jopa ettei tutustumista tapahdu ollenkaan. Joulukuussa näin vastasi 6 % ja huhtikuussa peräti 28 %. Koronapandemian aiheuttamat poikkeusolosuhteet ovat varmasti vaikuttaneet vastauksiin huhtikuussa. (Vaasan kaupunki 2020.)

3.7 Kuvataidekasvattaja

Varhaiskasvatuksen opettaja on monen lapsen ensimmäinen ja ainoa taidekasvattaja ennen peruskoulun alkamista. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on välittää kuvataidetta sekä muita taiteen muotoja. Taidekasvatuksen yksi tehtävä on tukea lasta ihmiseksi kasvamisessa ja osallistaa lasta vuorovaikutustilanteissa, joita taiteen kokeminen ryhmässä tarjoaa. Lasten yhdessä kokemat osallistavat taidekasvatuksen hetket ovat lasten kasvatuksen arvoihanteita. Päiväkodin yhteisissä taidehetkissä lapsi voi kokea olevansa yksi yhteisön jäsen ja yhteisöllisessä vuorovaikutuksessa lapsi rakentaa minuuttaan suhteessa muihin ja maailmankuvaansa taiteiden kautta. Oman kulttuurin

taiteeseen tutustuminen vahvistaa lapsen identiteettiä ja muiden kulttuurien taiteisiin tutustuminen lisää lapsen moninaisuuden ymmärtämistä ja sivistyksellistä tietoa. Taidekasvatuksessa on tärkeää havainnoida lapsen kehityksellisiä tarpeita ja tukea lasta lapsen lähikehityksen vyöhykkeellä olevissa taidoissa taiteen ja leikin avulla. Varhaiskasvatuksen opettajalta vaaditaan kykyä luoda turvallista tilaa ja oppimisympäristöjä, joissa lapsella on mahdollisuus oma-aloitteelliselle toiminnalle ja luovuudelle. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on luoda jokaiselle lapselle yhdenvertaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet tutustua taiteisiin. Taidekasvatuksen päämääränä ei ole pyrkiä vaikuttamaan lapsen ammatinvalintaan tai elämänuraan tulevaisuudessa, vaan sen tehtävä on tarjota jokaiselle lapselle mahdollisuus taiteellisiin kokemuksiin ja elämyksiin sekä itseilmaisuun. Lapsi saa taidekasvatuksen avulla välineitä aktiiviseen osallistumiseen sekä ilmaisuun. Taiteista nauttiva yleisö syntyy myös taidekasvatuksen avulla (Ruokonen 2020, 7, 9.)

3.7.1 Luovan työskentelyn tukeminen

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on omalla asenteellaan innostaa lasta kuvallisen työskentelyn suunnitteluun. Lapsi saattaa tarvita apua mielikuvien synnyttämisessä erilaisista vaihtoehdoista ja vaiheista, mutta lapsi ei tarvitse mallia lopputuloksesta. Mallin kopioimalla voidaan harjoitella toistamista, ohjeiden noudattamista sekä hieno- ja karkeamotoriikkaa, mutta mallin mukaan tekeminen ei vahvista lapsen kognitiivisia taitoja tai kokemuksellisuutta. Kuvallinen työskentely on luovaa toimintaa, jossa harjoitellaan sietämään epätietoisuutta ja siinä syntyy parhaillaan erilaisia tulkintoja. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee tietää, miten hän rajaa lapselle ratkaistavaksi jäävät pulmat. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on ohjata lasta materiaalien ja välineiden käytössä. Valmiiden töiden tarkastelu yhdessä antaa lapselle mahdollisuuden jakaa ja tehdä näkyväksi omaa maailmaansa. Lapsen kerrontaa ylös kirjaamalla lapsen työn viesti tarkentuu ja syvenee. Yhdessä koko ryhmän kanssa töitä tarkasteltaessa lapset pääsevät harjoittelemaan kuuntelemista, keskustelua sekä

palautteen antamista ja vastaanottamista. Töitä tarkasteltaessa varhaiskasvatuksen opettaja saa arvokasta tietoa siitä, miten rakentaa uutta toimintaa ja miten toiminnalla voidaan tukea lapsen kehitystä. (Rusanen 2009, 53–54.)

Kuvallisessa työskentelyssä tulisi olla tarpeeksi tilaa lapsen omille luoville ratkaisuille. Kuvallinen työskentely, jossa kaikilla lapsilla syntyy lopputuloksena lähes samanlaisia töitä ei sisällä riittävää väljyyttä. Kuvallinen työskentely on liian vaikea lapselle, mikäli aikuinen joutuu tekemään työhön jotain lapselle valmiiksi. Töiden tulisi olla sellaisia, jotka lapsi pystyy tekemään alusta loppuun itse. Lapsi oppii luottamaan itseensä ja omiin kykyihinsä kun työ on lapsen kokonaan itse tekemä. (Hakkola ym. 1991, 47–48.)

Uuden oppiminen perustuu ongelmaan, johon yritetään etsiä ratkaisua. Myös kuvallisessa työskentelyssä lapsella on kuvataiteellinen ongelma, joka lapsen on itse ratkaistava. Mikäli aikuinen antaa lapselle esimerkiksi tarkan mallin, hän poistaa ongelmanratkaisua vaativan tilanteen lapselta. Tarkkojen valmiiden mallien avulla lapset välttyvät ehkä epäonnistumisilta, mutta töiden lopputulokset ovat silloin hyvin samanlaisia. Lapset ovat myös mahdollisesti kehittyneet jäljentämisessä ja ohjeiden noudattamisessa, mutta eivät taiteellisesti. (Hakkola ym. 1991, 68.)

3.7.2 Oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on pyrkiä luomaan oppimisympäristöjä, joissa on huomioitu lapsen kehitystaso sekä tapa hahmottaa todellisuutta. Lapsi voi käsitellä omia ajatuksiaan, kokemuksia ja tunteita taiteellisin menetelmin, kun oppimisympäristöissä on tilaa lapsen spontaanille leikille ja taiteelliselle ilmaisulle. Monipuolisella taidekasvatuksella voidaan lisätä lapsen elämyksellisyyttä ja synnyttää esteettisiä peruskokemuksia. Esteettiset ja taiteelliset peruskokemukset ovat varhaislapsuudessa koettuja kokemuksia taiteesta, joiden varaan lapsen myöhempi kiinnostus taiteeseen, kulttuuriset

arvostukset sekä taideharrastukset rakentuvat. Esteettisten peruskokemuksien kautta lapsen luovuus pääsee valloilleen. Lapsi voi suunnitella tulevaa, työstää menneitä sekä mielikuvituksen avulla asioita, jotka ovat todellisuudessa mahdottomia. Lapsen kehitykseen kuuluu jo hyvin varhain olennaisena osana kyky kuvitella ja luoda sisäisiä mielikuvia. Sisäiset mielikuvat ja kuvitteleva auttavat lasta eläytymään omiin ja muiden tunteisiin. Rikas kuvittelukyky tukee lapsen eettistä ajattelua ja auttaa lasta näkemään esimerkiksi mihin tietyt toimintatavat voivat ristiriitatilanteissa johtaa ja miltä eri osapuolista tuntuu. Varhaiskasvattajan tehtävä on käsitellä lapsen kanssa leikin ja taiteen menetelmin kuvitteellista todellisuutta ja konkreettista todellisuutta. Varhaispedagogiikan yksi tavoitteista on opettaa lasta hahmottamaan todellisuutta ja faktan ja fiktion eroja poissulkematta kykyä heittäytyä leikkiin ja kuvitteluun. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12.)

3.7.3 Taiteen integroituminen varhaiskasvatukseen

Taideaineilla voidaan nähdä olevan sama suunta, mutta ne haarautuvat kulkemaan kukin omille poluilleen. Varhaiskasvatuksen opettajan tulee tietää eri taito- ja taideaineiden keskeinen sisältö ja peruselementit voidakseen integroida taidekasvatusta. Tavoitteena on yhdistää tietoisesti eri taidekasvatuksen muotoja moniaistisesti ja kokonaisvaltaisesti liikkuen sisältöalueiden välillä. Sisältöalueet pysyvät kuitenkin omina kokonaisuuksinaan eikä niitä ole tarkoitus sulauttaa toisiinsa. Taidekasvatusta voidaan eheyttää osaksi varhaiskasvatuksen toimintaa neljällä eri tasolla. Parhaimmillaan aikaisemmat integraation tasot sisältyvät ylempiin tasoihin. (Ruokonen & Rusanen 2009, 13.)

Primaarin integroinnin tasolla varhaiskasvatuksen opettaja hyödyntää taidekasvatusta osana arkea kasvatus- ja hoitotilanteissa spontaanisti. Toisen asteen tasolla varhaiskasvatuksen opettaja taidekasvatus pohjautuu lapsen ideoihin eli taidekasvatus on hyvin lapsilähtöistä. Kolmannella integroinnin tasolla varhaiskasvatuksen opettaja omaksuu roolin taidekasvattajana ja taidekasvatuksen integrointi on toimintaa ohjaava tavoite. Neljännellä tasolla

taidekasvatus on varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti integroitunut osaksi varhaiskasvatusta. Leikki ja oppimisen alueet sekä taide kietoutuvat toisiinsa ja rikastavat toinen toistaan. (Ruokonen 2020, 16.)

3.7.4 Taiteen tarkastelu

Taiteen tarkastelu voi antaa lapselle merkityksellisen kokemuksen, mutta lapsen voi olla vielä vaikea sanallistaa kokemusta. Lapsen motivaatio tarkastella erilaista taidetta kasvaa, kun lapsi saa riittävästi mahdollisuuksia kohdata taidetta. Lapsi oppii vähitellen lukemaan taiteen visuaalisia rakenteita, järjestystä sekä merkitystä niin kuin mitä tahansa kieltä. 5-vuotiaan kyky hahmottaa kuvaa on jo lähes aikuisen tasolla. Lapsi tekee kuvasta tarkkoja havaintoja moniaistisesti ja kuvailee teoksia omien havaintojen pohjalta. Taiteen avulla lapsi voi tunnistaa teoksista tunnetiloja, mutta niiden sanallistamiseen lapsi tarvitsee vielä aikuista. Kun lapsi tunnistaa teoksessa hänen itse kokemansa tunteen, se herättää lapsessa tunnekokemuksen. Lapsi saattaa haluta kieltää hankalien tunteiden olemassa olon, mutta aikuisen avulla lapsi voi pohtia minkälaiset tilanteet ovat herättäneet hänessä kyseisen tunteen ja miten tunne saatiin hallintaan. (Rusanen 2018, 42.)

Varhaiskasvatuksen opettaja voi omalla esimerkillään opettaa lapsille aisti- ja havaintotoimintojen herkistämistä ja tietoista näkemistä. Lasten kanssa pysähdytään katsomaan ja ihmettelemään yhdessä. Kaikki ympärillä oleva havainnoidaan kuin ensimmäistä kertaa. Kuvallisessa työskentelyssä lapsi pääsee konkreettisesti ilmaisemaan syntyneitä havaintoja ja ajatuksia paperilla. Lapsen luovuutta voidaan tukea huomioimalla työskentelyn prosesseja sekä lapsen asennetta, ei vain työn lopputulosta. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä on turvata kiireetön ympäristö ja tukea lapsen innostumista. Luovuutta edistää se, kun lapsi saa kokeilla omaperäisiä toimintatapoja ja voi ryhmitellä asioita omalla tavallaan. Lapsen mielikuvituksen tuotokset syntyvät lapsen tekemistä havainnoista ja kuvallisessa työssä lapsi pääsee ilmaisemaan niiden moninaisuuden paperille. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksen otannaksi valittiin kaikki Vaasan kaupungin päiväkodeissa työskentelevät varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat. Tutkimuksesta rajattiin pois Vaasan kaupungin perhepäivähoito, avoin varhaiskasvatus ja yksityinen varhaiskasvatus. Varhaiskasvatuksen otanta koski siis vain vaasalaisia päiväkotia. Heikkilän (2014, 12) mukaan tutkimuksen perusjoukoksi sanotaan sitä osuutta, josta tietoa halutaan. Tutkimus voi kattaa koko perusjoukon, jolloin puhutaan kokonaistutkimuksesta. Otantatutkimuksessa perusjoukosta tutkitaan tietty osa eli otos.

4.1 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruu

Opinnäytetyön tutkimuslupa anottiin Vaasan varhaiskasvatusjohtajalta ja opinnäytetyön aineisto kerättiin sähköisellä kyselylomakkeella. Vaasan kaupungin päiväkotien johtajia pyydettiin välittämään saatekirje varhaiskasvatuksen opettajille ja lastenhoitajille. Saatekirjeessä kerrottiin lyhyesti tutkimuksesta ja se sisälsi linkin kyselyyn. Kyselyyn oli aikaa vastata kaksi viikkoa. Vähäisen vastaamismäärän takia kyselyn vastausaikaa jatkettiin vielä viikolla ja päiväkodin johtajia muistutettiin kyselystä.

Opinnäytetyön tutkimusotteeksi valittiin kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen ote. Kyselylomakkeessa kysyttiin strukturoituja kysymyksiä, joissa oli vastausvaihtoehdot valmiina (ks. liite 2). Strukturoiduilla kysymyksillä pyrittiin saamaan tietoa kuvataidekasvatuksen määrästä ja laadusta. Kyselyssä esitettiin myös neljä kvalitatiivista eli laadullista kysymystä, joiden avulla pyrittiin saamaan tarkempaa tietoa kuvataidekasvatuksen toteutumisesta. Laadullisiin kysymyksiin vastaajilla oli mahdollisuus vastata avoimiin vastauskenttiin.

Tutkimusote voi olla määrällinen eli kvantitatiivinen tai laadullinen eli kvalitatiivinen. Tutkimusote valitaan tutkimuksen tarkoitusta ja tutkimusongelmaa palvelevaksi ja tutkimuksesta riippuen on mahdollista hyödyntää molempia tutkimusotteita, jos ne täydentävät toinen toisiaan.

Kvantitatiivinen eli määrällinen tutkimus edellyttää riittävän suurta otosta. Vastaukset esitetään lukumäärinä sekä prosentteina ja tuloksia tarkastellaan taulukkojen ja kuvioiden avulla. Aineisto kerätään yleensä standardoiduilla kyselylomakkeilla, joissa on vastausvaihtoehdot valmiina. Kvantitatiivisella tutkimuksella voidaan kartoittaa tilannetta, mutta tutkimuksella ei saada riittävästi vastauksia syihin asioiden taustalla. Sen sijaan kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimuksella saadaan vastaus kysymykseen miksi ja voidaan ymmärtää tutkimuskohdetta ja käyttäytymisen taustalla olevia syitä. Otos kvalitatiivisessa tutkimuksessa on usein pienempi ja vastauksia pyritään analysoimaan mahdollisimman tarkasti. Kvalitatiivinen aineisto on yleensä tekstimuotoista ja vastaukset kerätään usein lomakehaastatteluilla tai avoimina yksilön haastatteluina tai ryhmäkeskusteluina. Ei voida kuitenkaan tehdä selvää rajaa, miten aineisto kummassakin tutkimusotteessa yleensä kerätään. (Heikkilä 2014, 14–16.)

4.2 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineisto kerättiin E-lomake-ohjelman avulla. Varhaiskasvatuksen opettajille ja lastenhoitajille lähetettiin saatekirjeessä linkki kyselylomakkeeseen. Kyselylomakkeen kvantitatiiviset eli määrälliset vastaukset analysoitiin SPSS-tilasto-ohjelmalla. Kyselyn kvantitatiiviset vastaukset havainnollistettiin SPSS-ohjelmalla tehdyillä pylväs- ja piirakkakuviolla. SPSS-tilasto-ohjelman käyttö mahdollisti myös alle 3-vuotiaiden ja yli 3-vuotiaiden ryhmässä työskentelevien vastauksien vertailun. Kyselyn kvalitatiiviset vastaukset analysoitiin aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla ja vastaukset esitettiin myös käyttämällä suoria ja osittaisia lainauksia.

Tulokset voidaan esittää graafisina kuvioina, silloin kun halutaan havainnollistaa visuaalisesti arvojen jakaantumista. Tavallisimpia graafisia kuvioita ovat pylväs-, piirakka-, viiva- ja aluekuviot (Vilkkä 2007, 138).

Likert kehitti vuonna 1932 mitta-asteikoin, jonka avulla voitiin mitata luonteen ja persoonallisuuden piirteitä sekä asenteita. Alkuperäisessä Likert-asteikoissa oli viisi vastausvaihtoehtoa: täysin samaa mieltä, samaa mieltä, en osaa sanoa, eri mieltä ja täysin eri mieltä (Boone & Boone 2012). Osa tutkimuksen kvantitatiivisista kysymyksistä esitettiin Likert-asteikon mukaisilla väittämillä.

Aineistolähtöinen laadullinen eli induktiivinen aineiston analyysi voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen. Kolmevaiheinen prosessi etenee aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä aineiston klusterointiin eli ryhmittelyyn. Viimeinen vaihe on abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston pelkistämisessä analysoitava aineisto voi olla haastattelu tai muu dokumentti, josta karsitaan epäolennainen tieto pois tai vastaukset pilkotaan osiin. Pelkistäminen voidaan tehdä esimerkiksi etsimällä tutkimusaineistosta tutkimuskysymykseen vastaavia ilmaisuja alleviivaamalla ilmaisut eri värisillä kynillä ja listaamalla ilmaisut. Ryhmittelyssä aineistosta etsitään samankaltaisia ilmaisuja, jotka voidaan ryhmitellä ja nimetä sisältöä kuvaaviksi luokiksi. Ryhmittely on osa viimeistä vaihetta eli teoreettisten käsitteiden luomista. Aineiston vastauksia ryhmitellään ylempiin luokkiin niin kauan, kun se on aineiston sisällön kannalta mahdollista. Käsitteitä yhdistelemällä saadaan vastaus tutkimuskysymykseen. (Tuomi & Sarajärvi 2013, 108–112.)

4.3 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkittavalle tulee kertoa tutkimuksen tarkoitus ja käytötapa. Tutkimuksen tuloksien pitää suojella vastaajien yksityisyyttä ja on varmistettava, ettei vastauksista voi tunnistaa yksittäistä henkilöä. Tutkimuksen tulee olla hyödyllinen ja uutta tietoa tuottava. Tutkimuslomakkeessa jokaisen kysymyksen tarpeellisuutta on harkittava tarkoin. Tutkimuksen validiteetin eli pätevyyden voi varmistaa huolellisella suunnittelulla ja tarkoituksenmukaisilla tiedonkeruumenetelmillä ja mitattavien muuttujien ja käsitteiden tarkalla määrittelyllä. Tutkimuksen reliabiliteettiin eli luotettavuuteen vaikuttavat tutkijan tarkkuus ja taito tulkita tuloksia oikein. Tutkimuskysymykseen vastaamatta

jättäneiden osuus aiheuttaa katoa ja tekee tutkimuksen tuloksista sattumanvaraisia otoksen pienentyessä merkittävästi. Tutkimustuloksien tulisi olla objektiivisia, eli tutkimuksen tulisi tuottaa sama tulos riippumatta tutkijasta. (Heikkilä 2014, 12–30.) Lisäksi tuloksien pätevyyteen vaikuttaa se, ovatko vastaajat käsittäneet kysymyksen samalla tavalla kuin tutkija on ajatellut. Tuloksia ei voida pitää pätevinä, jos tutkija käsittelee tulokset edelleen oman ajatusmallinsa mukaisesti. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231–232).

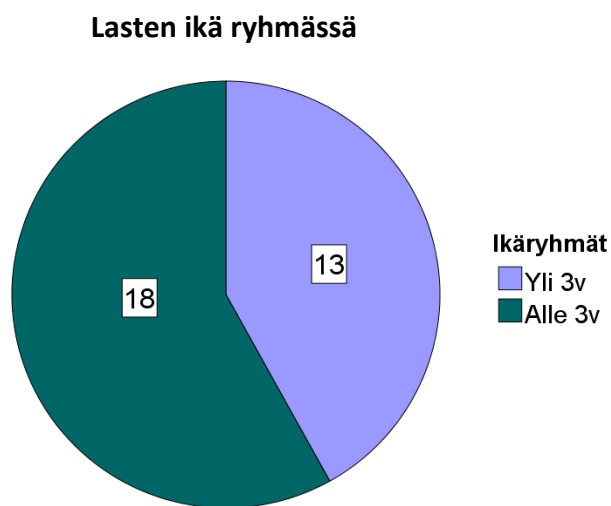
Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys huomioitiin niin, että vastaajilta ei kysytty henkilöllisyyttä eikä päiväkotia, missä he ovat töissä. Kyselyyn vastaajille kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja vastauksien käyttötapa saatekirjeessä. Tutkimuksen vastaukset eivät näy muille ja vastaukset poistetaan tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuskysymykset muotoiltiin tarkasti harkiten, jotta mahdollisilta virheilta vältyttäisiin. Tutkimukseen vastasi vain 31 varhaiskasvatuksen opettajaa tai lastenhoitajaa, joten tuloksia ei voida pitää täysin luotettavina ja yleistävinä.

5 TUTKIMUSTULOKSET

Kysely lähetettiin kaikille Vaasan kaupungin päiväkotien johtajille, jotka lähettivät saatekirjeen varhaiskasvatuksen opettajille ja lastenhoitajille. Tutkimukseen vastasi 31 varhaiskasvatuksen opettajaa tai lastenhoitajaa. Tässä luvussa jokainen tutkimuksen kysymys käydään läpi sanallisesti sekä havainnollistetaan kuvioita käyttäen. Kaikki kvantitatiiviset kysymykset olivat kyselylomakkeessa pakollisia vastauskenttiä, joten jokaiseen määrälliseen kysymykseen on saatu 31 vastausta. Kvalitatiivisiin kysymyksiin ei vaadittu pakollista vastusta, joten vastauksien määrä vaihtelee avoimissa kysymyksissä.

5.1 Lasten ikä ryhmässä

Varhaiskasvatuksen opettajilta ja lastenhoitajilta kysyttiin, onko heidän ryhmässä alle 3-vuotiaita vai yli 3-vuotiaita lapsia. Vastauksista pystyi tarvittaessa valitsemaan molemmat vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta. Kuviossa 1 näkyy vastausvaihtoehdot ja vastaajien määrä lukuina.

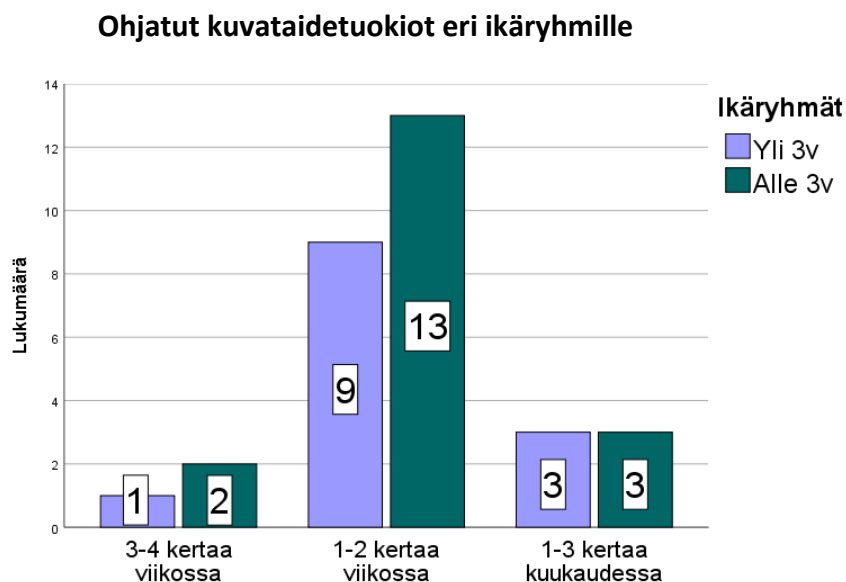

Kuvio 1. Lasten ikä ryhmässä (vastaajat).

Vastauksien mukaan vastaajista enemmistön eli 18 (58 %) ryhmässä on alle 3-vuotiaita lapsia. Ero ei ole kovin suuri, mutta tuloksiin on saattanut vaikuttaa 3–4-vuotiaiden ryhmät, joissa saattaa olla vielä muutamia alle 3-vuotiaita lapsia.

5.2 Ohjatut kuvataidetuokiot eri ikäryhmille

Vastaajilta kysyttiin, kuinka usein ohjattuja kuvataidetuokioita toteutetaan. Ohjatuilla kuvataidetuokioilla tarkoitettiin aikuisen suunnittelemaa ja ohjeistamaa kuvataidekasvatuksen hetkeä, kuten esimerkiksi maalausta tai askartelua. Kuviossa 2 näkyy vastaajien määrä lukuina sekä vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta. Lisäksi pylväsdiagrammissa on pylväät erikseen ryhmille, joissa on alle 3-vuotiaita lapsia ja ryhmille, joissa ei ole alle 3-vuotiaita.

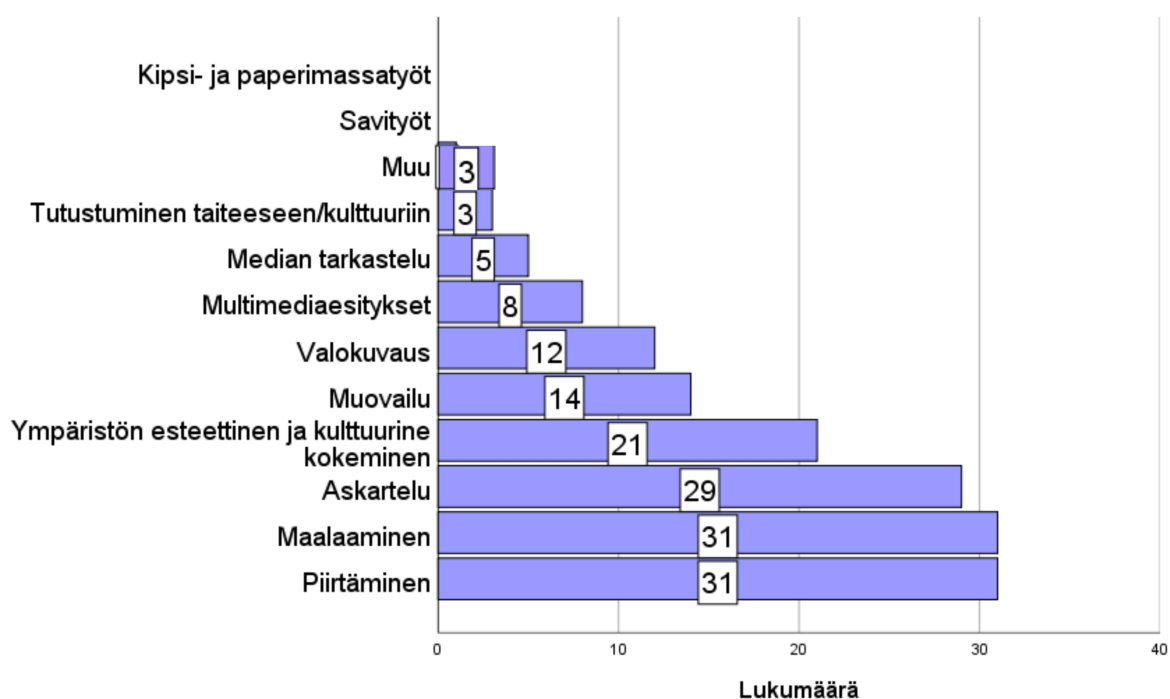
Kuvio 2. Ohjatut kuvataidetuokiot (vastaajat).

Tutkimuksen vastauksia ei voi verrata suoraan keskenään, sillä vastaajien määrä ei ole sama molemmissa. Laskemalla yhteen tutkimuksen vastaukset 1–2 kertaa viikossa ja 3–4 kertaa viikossa voidaan tarkastella kuvataidekasvatuksen toteutumista viikoittain eri ikäryhmissä. Vastaajista yhteensä 15/18:sta (83 %) vastasi kuvataidekasvatuksen olevan viikoittaista ryhmässä, joissa on alle 3-vuotiaita ja 10/13:sta (77 %) ryhmässä, joissa ei ole alle 3-vuotiaita. Vastauksista voidaan päätellä kuvataidekasvatuksen olevan suurimmassa osassa ryhmistä viikoittaista ja näin ollen osa arkea. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, ettei alle ja yli 3-vuotiaiden kuvataidekasvatuksen määrässä ole suuria eroja.

5.3 Ryhmässä käytetyt kuvataidekasvatuksen muodot

Seuraava kysymys koski viimeisen kolmen kuukauden aikana käytettyjä kuvataidekasvatuksen muotoja. Vastaajat pystyivät valitsemaan tarvittaessa kaikki vastausvaihtoehdot. Vastaaja pystyi kommentoimaan muu vaihtoehtoon avoimena vastauksena. Kysymykseen saatiin 31 vastausta. Vastaajien määrät on esitetty kuviossa 3 pylväsdiagrammeina.

Viimeisen kolmen kuukauden aikana käytetyt kuvataidekasvatuksen muodot

Kuvio 3. Ryhmässä käytetyt kuvataidekasvatuksen muodot (vastaajat).

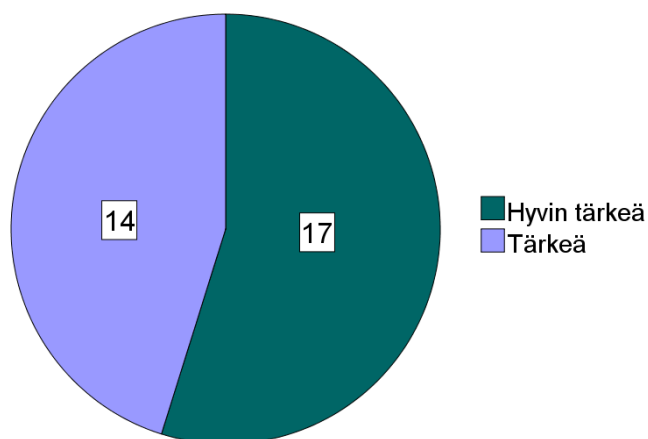
Vastauksien mukaan suosituimmat kuvataidekasvatuksen muodot olivat piirtäminen, maalaaminen ja askartelu. Kolme vastasi vaihtoehtoon muu ja kertoi käyttäneensä laulupiirtämistä ja aurinkovärjäystä sekä varjopiirtelyä ja värisuunnistusta viimeisen kolmen kuukauden aikana. Vähiten käytetyimmät kuvataidekasvatuksenmuodot olivat kipsi- ja paperimassatyöt sekä savityöt. Vastauksista voidaan päätellä avoimissa kysymyksissä esiin nousseen hankintakiellon luultavasti vaikuttaneen siihen, ettei kukaan ole tehnyt savi-

paperi- ja kipsimassatöitä (ks. luku 5.8.3). Kolmiulotteiset muovailut ovat myös yleensä suurempi töisiä ja haastavampia toteuttaa, joten se saattaa myös selittää sen, miksi kukaan ei ole tehnyt niitä lähiaikoina.

5.4 Vastaajien näkemys kuvataidekasvatuksen merkityksestä

Varhaiskasvatuksen opettajilta ja lastenhoitajilta kysyttiin, kuinka tärkeänä he pitävät varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatusta. Kuviossa 4 näkyy vastaajien määrä lukuina ja vastausvaihtoehdot, joihin saatiin vastauksia. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Vastaajien näkemys kuvataidekasvatuksen merkityksestä

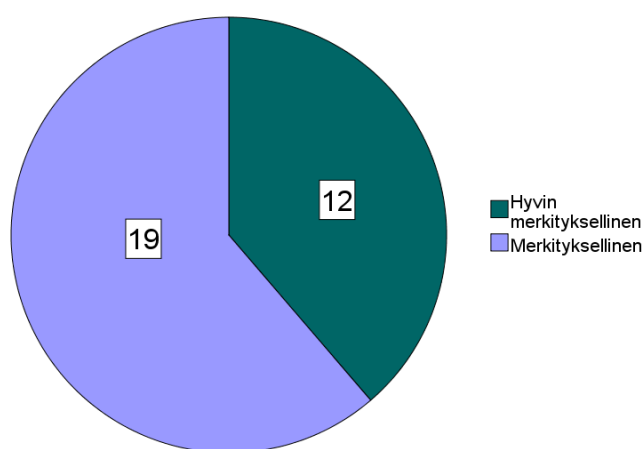
Kuvio 4. Vastaajien näkemys kuvataidekasvatuksen merkityksestä (vastaajat).

Kaikki kyselyyn vastanneet kokivat kuvataidekasvatuksen merkitykselliseksi. Hieman yli puolet eli 17 (55 %) vastaajista kertoi pitävänsä varhaiskasvatuksen kuvataidekasvatusta hyvin tärkeänä. Vastauksista voidaan päätellä, että kyselyn vastaamisen ollessa vapaaehtoista siihen ovat vastanneet sellaiset varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat, jotka ovat myös itse kiinnostuneita kuvataidekasvatuksesta.

5.5 Kuvataidekasvatuksen merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Seuraavan kysymyksen avulla selvitettiin, kuinka merkityksellisenä varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat pitävät kuvataidekasvatusta lapsen kasvulle ja kehitykselle. Kuvio 5 havainnollistaa vastaajien määrää lukuina ja kuviosta näkee vastausvaihtoehdot, joihin saatiin vastauksia. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Kuvataidekasvatuksen merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

Kuvio 5. Kuvataidekasvatuksen merkitys kasvulle ja kehitykselle (vastaajat).

Kaikki vastaajat kokivat kuvataidekasvatuksen hyvin merkitykselliseksi tai merkitykselliseksi lapsen kasvulle ja kehitykselle. Suurin osa vastaajista eli 19 (61 %) piti kuvataidekasvatusta merkityksellisenä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Kuvio 5 ja avoimien vastauksien kuviosta 17 voidaan tehdä johtopäätös, että varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat ovat hyvin tietoisia kuvataidekasvatuksen merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle (ks. luku 5.8.1).

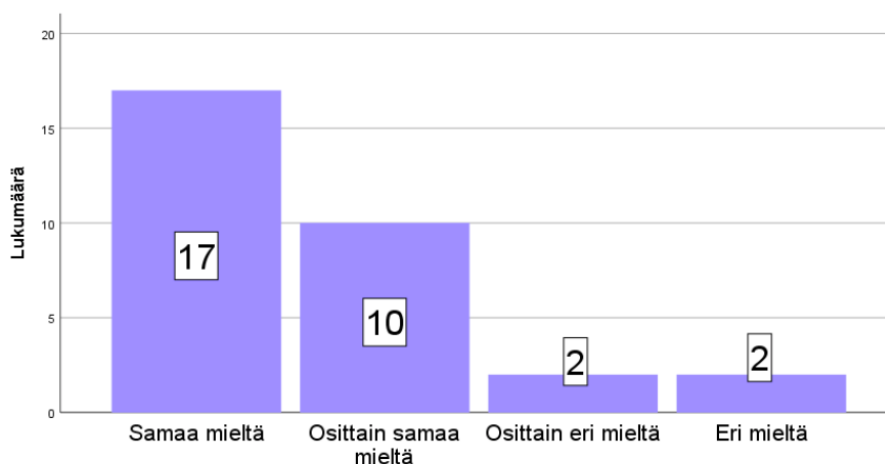
5.6 Väittämät

Vastaajia pyydettiin vastaamaan erilaisiin väittämiin. Väittämillä pyrittiin selvittämään kuvataidekasvatuksen laatua ja vastaajien kiinnostusta ja tyytyväisyyttä kuvataidekasvatuksen määrään ja koulutuksen riittävyyteen.

5.6.1 Lasten itsenäiseen työskentelyyn tarvittavien välineiden saatavuus

Vastaajilta kysyttiin, ovatko lapsen itsenäiseen työskentelyyn tarvittavat välineet päivittäin lasten saatavilla. Kuviossa 6 näkyy vastaajien määrä lukuna ja vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Lasten itsenäiseen työskentelyyn tarvittavien välineiden saatavuus

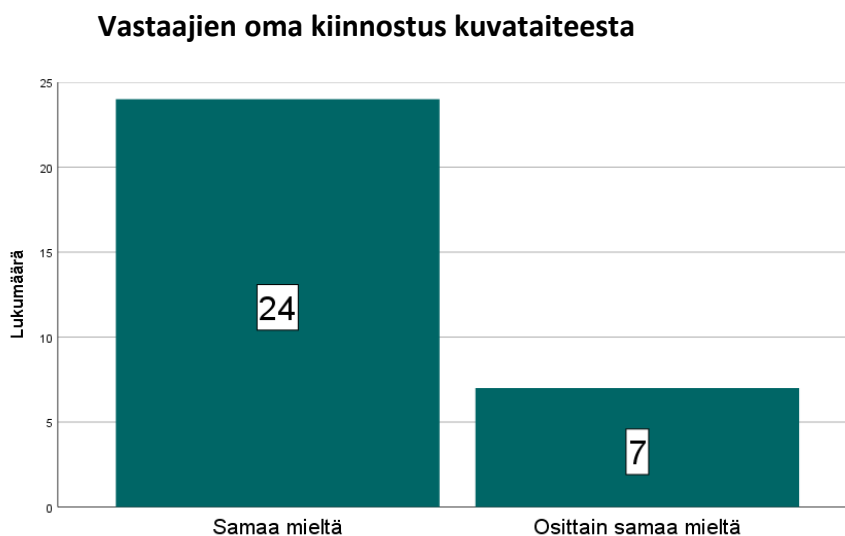
Kuvio 6. Itsenäiseen työskentelyyn tarvittavien välineiden saatavuus (vastaajat).

Voidaan todeta välineiden olevan sijoitettu näkyvälle paikalle lähes kaikissa lapsiryhmissä. Vastaajista 17 (55 %) on samaa mieltä siitä, että itsenäiseen työskentelyyn tarvittavat välineet ovat päivittäin lasten saatavilla. Avoimissa kysymyksissä kommentoitiin välineiden näkyvällä paikalla pitämiseen liittyviä turvallisuusriskejä alle 3-vuotiaiden kanssa. Voidaankin päätellä turvallisuussyiden vaikuttavan siihen, miksi kaikkia välineitä ei ole välttämättä sijoitettu näkyvälle paikalle (ks. luku 5.8.3).

5.6.2 Vastaajien oma kiinnostus kuvataidekasvatuksesta

Väittämän avulla selvitettiin varhaiskasvatuksen opettajien ja lastenhoitajien kiinnostusta kuvataiteeseen. Kuviossa 7 näkyy vastaajien määrä lukuna sekä

vastausvaihtoehdot, joihin on saatu vastauksia. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

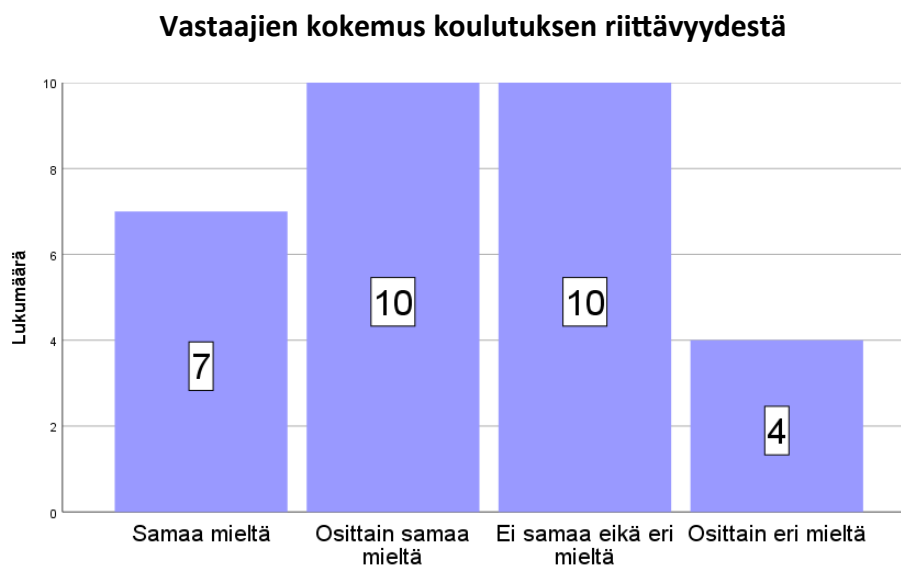

Kuvio 7. Vastaajien oma kiinnostus kuvataidekasvatuksesta (vastaajat).

Enemmistö vastaajista eli 24 (77 %) vastasi olevansa samaa mieltä siitä, että heillä on omaa kiinnostusta kuvataiteeseen. Kuvion 7 vastaajien oma kiinnostus kuvataiteesta ja kuvion 4 vastaajien näkemys kuvataidekasvatuksen merkityksestä vastaukset tukevat toisiaan. Kuvion 4 avulla pääteltiin, että kyselyyn osallistuivat vain kuvataiteesta kiinnostuneet ja kuvion 7 vastauksesta käy ilmi, että kaikki kysymykseen vastanneet ovat jollain tasolla kiinnostuneita kuvataiteesta (ks. luku 5.4). Molemmista kuvioista voidaan tulla siihen johtopäätökseen, että vastaajien oma kiinnostus kuvataiteeseen on saanut heidät vastaamaan kyselyyn.

5.6.3 Vastaajien kokemus koulutuksen riittävydestä

Väittämässä selvitettiin vastaajien kokemusta kuvataidekasvatusta koskevan koulutuksen riittävydestä. Kuviossa 8 näkyy vastaajien määrä lukuina eri vastausvaihtoehtoihin. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

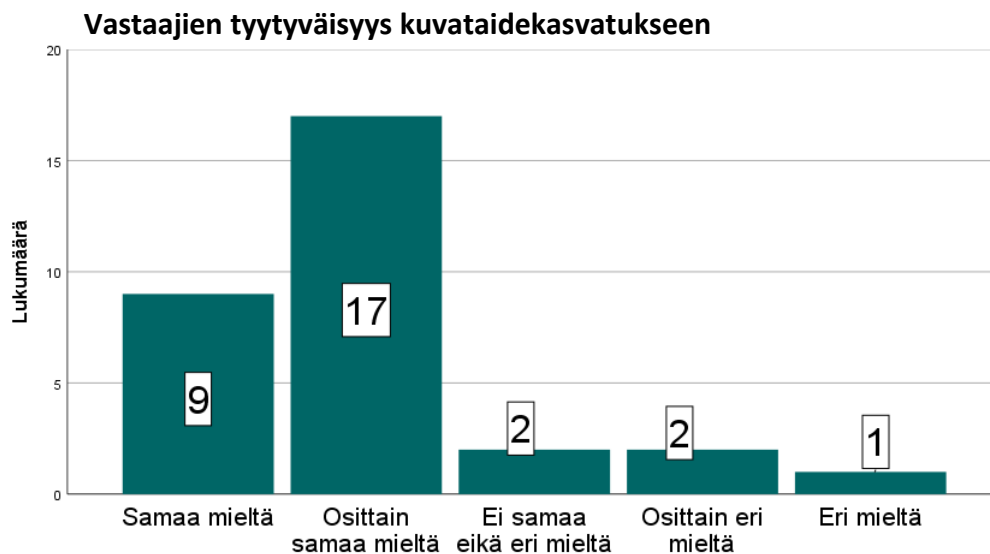

Kuvio 8. Vastaajien kokemus koulutuksen riittävydestä (vastaajat).

Kysymys koulutuksen riittävydestä jakoi selvästi vastaajien mielipiteitä. Vastaajilta ei kysytty minkälainen koulutustausta heillä on, joten kysymyksestä ei selviä onko sillä ollut vaikutusta vastaukseen. Vastaaja voi olla joko ammattikoulun käynyt lastenhoitaja tai ammattikorkeakoulusta tai yliopistosta valmistunut varhaiskasvatuksen opettaja. Vastauksien hajaantuminen saattoi johtua koulutustaustasta tai toisaalta sama määrä tietoa kuvataidekasvatuksesta saattaa olla yhdelle riittävä ja toinen kokee sen liian vähäiseksi.

5.6.4 Vastaajien tyytyväisyys kuvataidekasvatukseen

Väittämän avulla selvitettiin vastaajien tyytyväisyyttä kuvataidekasvatukseen omassa lapsiryhmässä. Kysymyksellä pyrittiin selvittämään vastaajien mielipidettä, onko kuvataidekasvatusta riittävän usein ja käytetäänkö ryhmässä riittävän monipuolisia menetelmiä. Kuvataidekasvatuksen laaduksi voidaan myös katsoa lasten mielikuvituksen ja luovuuden mahdollistaminen, kiireetön ympäristö ja kaikki muu mitä kuvataidekasvattajan tulee kuvataidekasvatuksessa huomioida (ks. luku 3.7). Kuviossa 9 vastaukset on esitetty lukuina ja kuviosta näkee myös vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

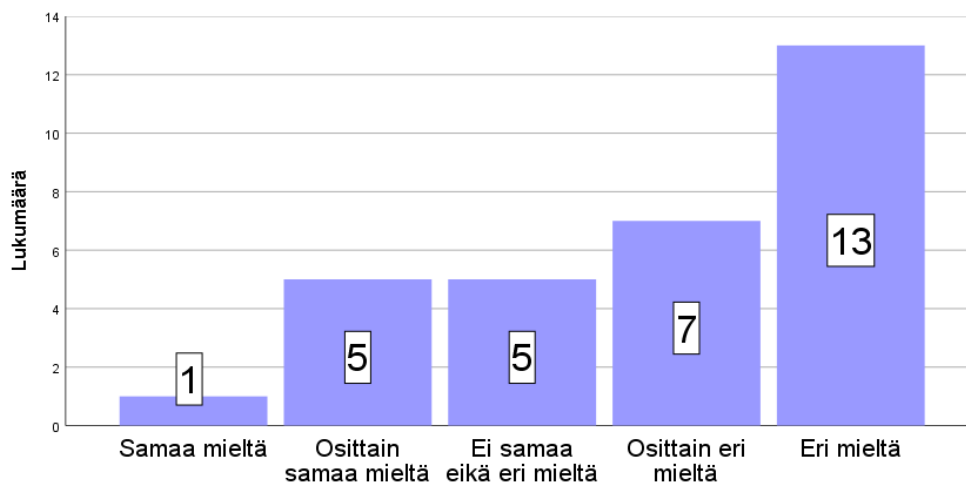
Kuvio 9. Vastaajien tyytyväisyys kuvataidekasvatukseen (vastaajat).

Vastauksien perusteella voidaan todeta vastaajien olevan tyytyväisiä kuvataidekasvatukseen omassa lapsiryhmässä. Yli puolet vastaajista 17 (55 %) oli osittain samaa mieltä siitä, että he ovat tyytyväisiä kuvataidekasvatuksen määrään ja laatuun ja vastaajista 9 (29 %) oli samaa mieltä. Vastauksista voidaan päätellä, että ne ovat hyvin saman suuntaisia, kun kuvataidekasvatuksen määrää ryhmässä kysymyksen tulokset (ks. luku 5.2). Luultavasti vastaajat, joiden ryhmässä kuvataidekasvatus toteutui viikoittain, olivat myös tyytyväisiä kuvataidekasvatuksen määrään ja vastaajat, joiden ryhmässä kuvataidekasvatusta oli harvemmin eivät myöskään olleet niin tyytyväisiä määrään.

5.6.5 Juhlapyhiin liittyvä askartelu

Väittämässä kysyttiin ohjattujen kuvataidetuokioiden painottumisesta juhlapyhiin liittyviin askarteluihin. Juhlapyhiin liittyvillä askarteluilla tarkoitettiin esimerkiksi joul-, pääsiäis-, äitienpäivä-, isänpäivä- ja vappuaskarteluita. Kuviossa 10 kuvataan kuvataidetuokioiden painottumista juhlapyhiin liittyvään askarteluun lukuina. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Juhlapyhiin liittyvä askartelu

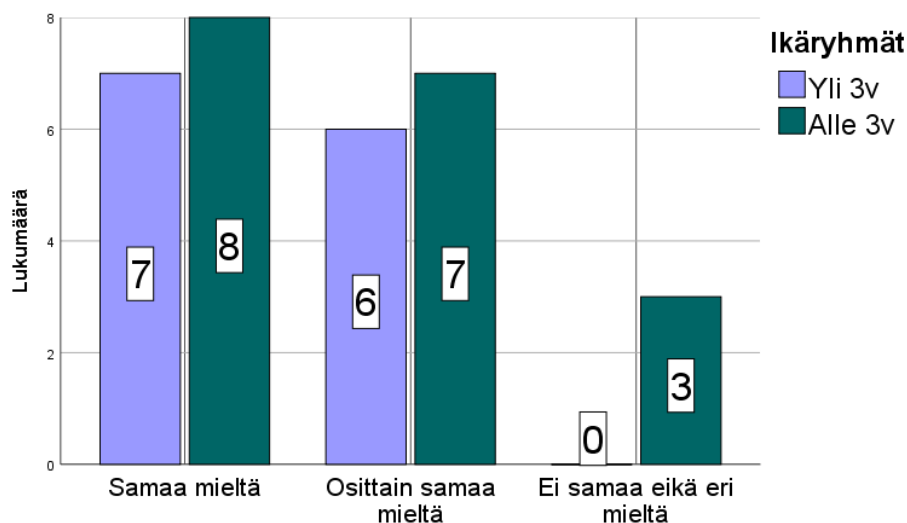
Kuvio 10. Juhlapyhiin liittyvä askartelu (vastaajat).

Vastauksien perusteella voidaan todeta suurimmalla osalla vastaajista askartelujen aiheiden pitävän sisällään paljon muutakin kuin esimerkiksi joulu- ja pääsiäisaskarteluja. Vastaajista suurin osa eli 13 (42 %) oli eri mieltä siitä, että kuvataidetuokiot painottuisivat juhlapyhiin liittyviin askarteluihin. Vastauksissa on hajontaa, joten tuloksista voidaan päätellä ryhmissä olevan myös paljon juhlapyhiin liittyvää askartelua, mutta suurimmassa osassa ryhmissä askarteluissa on myös paljon muita aiheita.

5.6.6 Lasten mielikuvituksen ja luovuuden huomioiminen

Seuraavassa väittämässä kysyttiin lapsen mielikuvituksen ja luovuuden huomioimisesta ohjatuissa tuokioissa. Kuviossa 11 näkyy vastaajien määrä lukuina sekä vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Lasten mielikuvituksen ja luovuuden huomioiminen

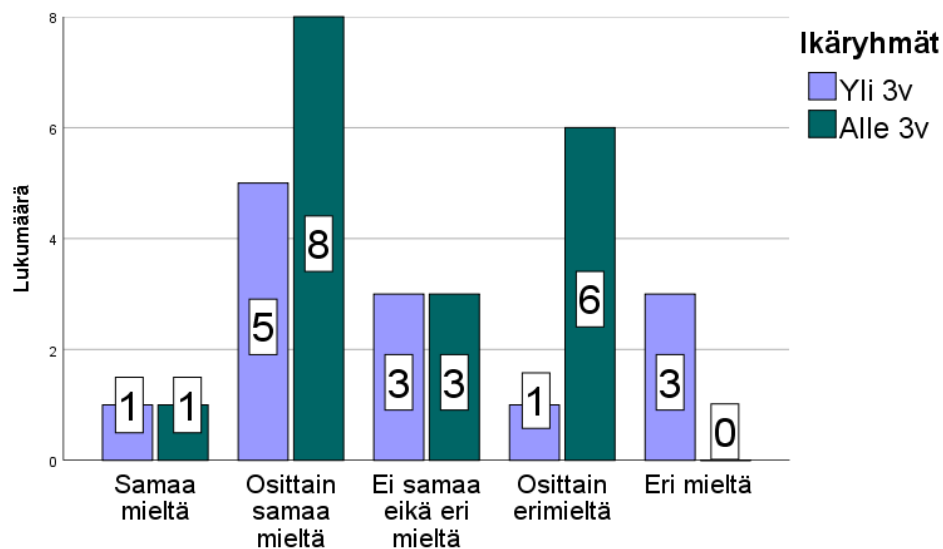
Kuvio 11. Lasten mielikuvituksen ja luovuuden huomioiminen (vastaajat).

Vastauksista voidaan päätellä, että ohjatuissa kuvataidetuokioissa huomioidaan lapsen mielikuvitus ja luovuus lapsen ikäryhmästä riippumatta. Vastaajista kolme vastasi, ettei ole samaa eikä eri mieltä. Vastauksen perusteella voidaan päätellä, että alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatuksessa on mahdollisesti ainakin joissain ryhmissä ehkä käytössä enemmän malliaskartelua ja toimintaa, joka ei huomioi lapsen mielikuvitusta parhaalla mahdollisella tavalla. Päätelmää tukevat myös kyselyn vastaukset aikuisen tekemän mallin käyttämisestä ja avoin kysymys kuvataidekasvatuksen haasteista ja esteistä (ks. luku 5.6.7 & 5.8.3).

5.6.7 Aikuisen tekemän mallin käyttäminen

Viimeisenä väittämänä tutkimuksessa kysyttiin aikuisen tekemän mallin käyttämisestä ohjatuissa kuvataidetuokioissa. Aikuisen tekemällä mallilla tarkoitetaan esimerkiksi askartelussa lapsille annettua valmista mallia lopputuloksesta. Kuviossa 12 näkyy vastaajien määrä lukuina sekä vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Aikuisen tekemän mallin käyttäminen

Kuvio 12. Aikuisen tekemän mallin käyttäminen(vastaajat).

Vastaajista samaa mieltä tai osittain samaa mieltä oli 6/13:sta (46 %) vastaajista, joiden ryhmässä ei ollut alle 3-vuotiaita lapsia. Samaa mieltä tai osittain samaa mieltä oli 9/18:sta (50 %) vastaajista, joiden ryhmässä oli alle 3-vuotiaita lapsia. Lisäksi pylväitä tarkastelemalla voidaan huomata, että ainoastaan ryhmistä, joissa ei ollut alle 3-vuotiaita vastattiin olevan eri mieltä siitä, että käytössä olisi yleensä aikuisen tekemä malli. Näiden päätelmien perusteella voidaan todeta ryhmässä, jossa on alle 3-vuotiaita, mallin olevan käytössä hieman useammin, kuin yli 3-vuotiaiden ryhmässä. Vastauksissa on kuitenkin paljon hajontaa ja täytyy muistaa, ettei kyselyn vähäinen vastaajamäärä anna kovin yleistettäviä tuloksia. Mallista piirtämällä lapsen silmän ja käden koordinaatio vahvistuu. Mallista piirtämällä voidaan harjoitella ohjeiden noudattamista sekä toistamista, mutta mallin mukaan tekeminen ei vahvista lapsen kognitiivisia taitoja tai luovuutta (ks. luku 3.7.1).

5.7 Kuvataidekasvatuksen hyödyntäminen tuen tarpeissa

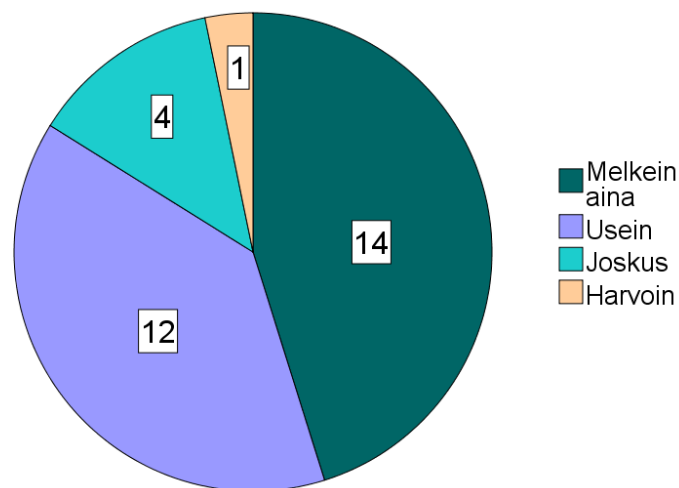
Vastaajilta kysyttiin kuvataidekasvatuksen hyödyntämisestä motoristen taitojen, tunnetaitojen, hahmottamisen ja itsetuntotaitojen harjoittelussa. Vastaajilta

kysyttiin myös avoimena kysymyksiä esimerkkejä kuvataidekasvatuksen hyödyntämisestä tuen tarpeissa.

5.7.1 Motoriset taidot

Motoriset taidot ovat päämäärähakuisia, tahdonalaisia ja opittuja liikkeitä, jotka voidaan suorittaa yhdellä tai usealla kehon osalla. Motorisista taidoista syntyvät järjestyneet kokonaisuudet ovat motorisia perustaitoja, jotka jakaantuvat tasapaino-, liikkumis- ja käsittelytaitoihin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 32.) Vastaajilta kysyttiin kuvataidekasvatuksen hyödyntämisestä motoristen taitojen harjoittelussa. Kuviossa 13 näkyy vastaajien määrä lukuina sekä vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Kuvataide motoristen taitojen harjoittelussa

Kuvio 13. Kuvataide motoristen taitojen harjoittelussa (vastaajat).

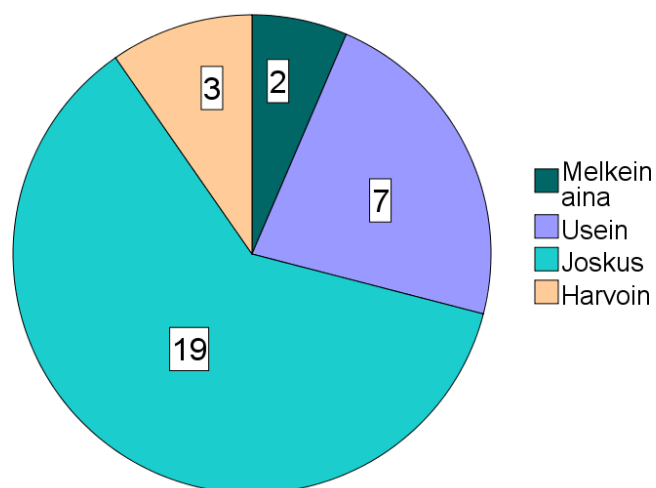
Vastaajista lähes kaikki hyödynsivät kuvataidekasvatusta motoristen taitojen harjoittelussa säännöllisesti. Vastaajista 14 (45 %) vastasi melkein aina ja 12 (39 %) usein. Vastauksista voidaan päätellä kuvataidekasvatuksen sisältävän paljon sellaista, jossa on mukana kehollisuus ja käsillä tekeminen. Motoriset taidot kehittyvät karkeamotoriikasta hienomotoriikkaan vähitellen, kun lapsi oppii kynä- ja sivellinotteen. Lapsen piirtämistä havainnoimalla saadaan käsitys lapsen

hienomotoriikan hallinnasta (ks. 3.3 & 3.4). Kuvataidekasvatus oli näkynyt jokaisessa ryhmässä piirtämisenä ja maalaamisena sekä melkein kaikissa ryhmissä myös askarteluna. Vastauksista voidaan päätellä piirtämisen, maalaamisen ja askartelun suosion vaikuttavan myös siihen, että vastaajat hyödynsivät kuvataidekasvatusta motoristen taitojen tukemisessa säännöllisesti (ks. luku 5.3).

5.7.2 Tunnetaidot

Tunnetaitoja voidaan kutsua tunneälyksi, silloin kun puhtaasti kehittyneistä tunnetaidoista. Tunneäly on kykyä tunnistaa eri tunteita ja hyödyntää kyseistä tietoa ongelmanratkaisussa. Tunneäly voidaan jakaa viiteen eri osa-alueeseen, jotka ovat tunteiden tiedostaminen, hyväksyminen, hallinta, ymmärtäminen ja ilmaisu. On tärkeä taito oppia nimeämään ja tiedostamaan omia tunteita, sillä tunteen ymmärtäminen auttaa hallitsemaan tunnetta. (Ristikangas, Ristikangas, Alatalo 2020, 161.) Vastaajilta kysyttiin kuvataidekasvatuksen hyödyntämisestä tunnetaitojen harjoittelussa. Kuviossa 14 näkyy vastaajien määrä lukuina sekä vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Kuvataide tunnetaitojen harjoittelussa

Kuvio 14. Kuvataide tunnetaitojen harjoittelussa (vastaajat).

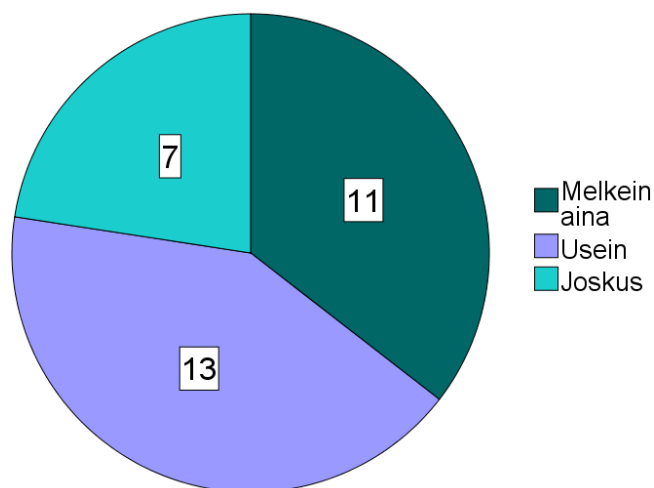
Vastauksista voidaan päätellä, ettei kuvataidekasvatuksella ole niin suurta merkitystä tunnetaitojen vahvistajana, kuin sen merkitys oli motoristen taitojen

tukemisessa. Vastaajista vain 2 (6 %) kertoi harjoittelevansa tunnetaitoja kuvataidekasvatuksen avulla melkein aina. Vastaajista 19 (62 %) kertoi hyödyntävänsä joskus kuvataidekasvatusta tunnetaitojen harjoittelussa.

5.7.3 Hahmottaminen

Hahmottaminen voidaan jakaa perushavaintoihin, silmän ja käden yhteistyöhön liittyviin taitoihin sekä avaruudelliseen hahmottamiseen (ks. luku 3.3.3). Vastaajilta kysyttiin kuvataidekasvatuksen hyödyntämisestä hahmottamisen harjoittelussa. Kuviossa 15 näkyy vastaajien määrä lukuina sekä vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Kuvataide hahmottamisen harjoittelussa

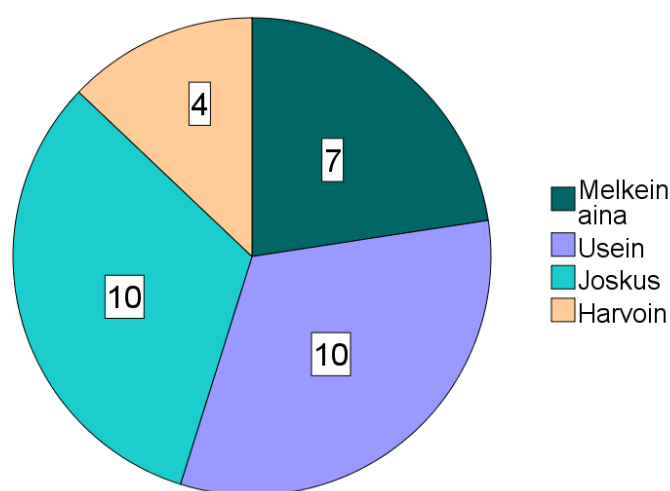
Kuvio 15. Kuvataide hahmottamisen harjoittelussa (vastaajat).

Vastaukset jakaantuivat melko tasaisesti kolmen eri vastausvaihtoehdon välillä, mutta kukaan vastaajista ei valinnut vastausvaihtoehtoa harvoin. Vastauksista voidaan päätellä motoristen taitojen lisäksi myös hahmottamisen kehittyvän lähes kaikessa kuvallisessa toiminnassa. Vastaajista suurin osa 13 (42 %) valitsi vastausvaihtoehdon usein ja 11 (36 %) vastaajista vastasi melkein aina. Hahmottamista harjoiteltiin malliaskarteluna sekä esineiden tai oman kuvan jäljentämisenä (ks. luku 5.8.2).

5.7.4 Itsetuntotaidot

Hyvään itsetuntoon kuuluu hyvien ominaisuuksien näkeminen itsessä ja muissa. Hyvä itsetunto näkyy itseluottamuksena ja itsearvostuksena (ks. luku 3.3.4). Vastaajilta kysyttiin kuvataidekasvatuksen hyödyntämisestä itsetuntotaitojen harjoittelussa. Kuviossa 16 näkyy vastaajien määrä lukuina sekä vastausvaihtoehdot. Kysymykseen saatiin 31 vastausta.

Kuvataide itsetuntotaitojen harjoittelussa

Kuvio 16. Kuvataide itsetuntotaitojen harjoittelussa (vastaajat).

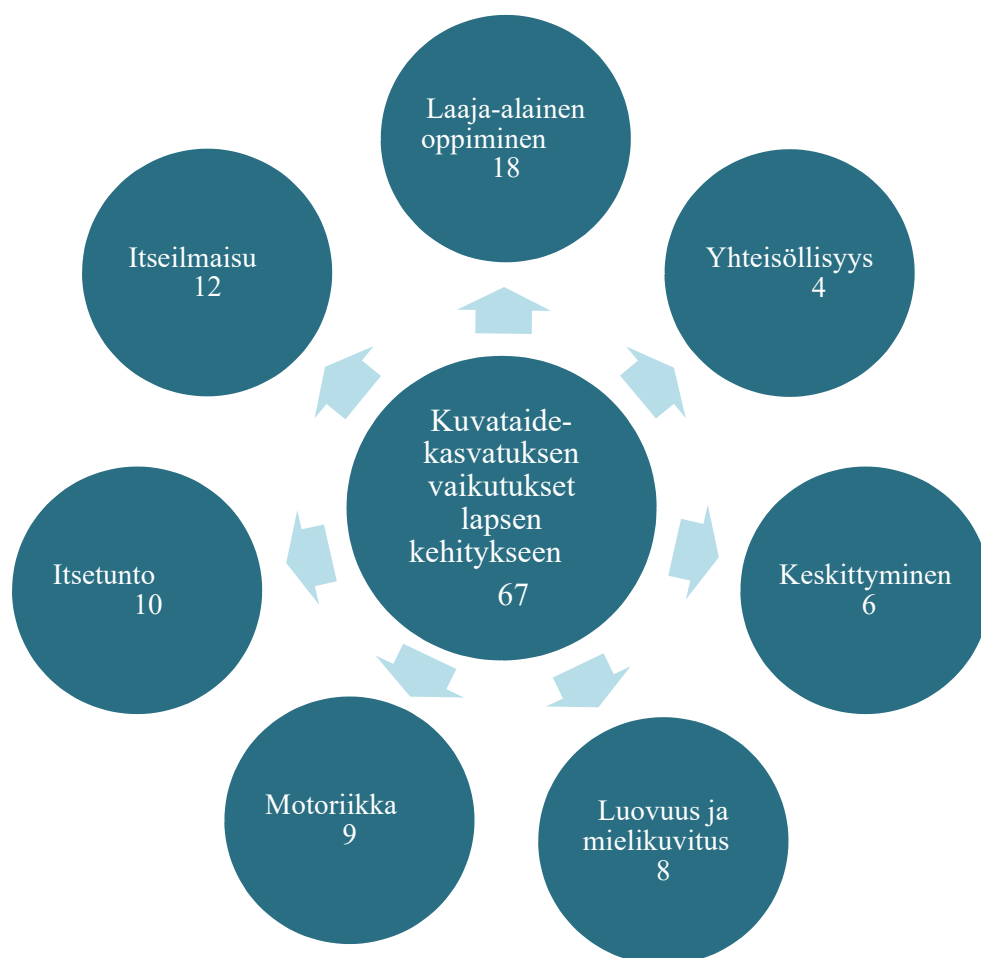
Vastauksissa oli suuria eroja itsetuntotaitojen harjoittelussa kuvataidekasvatuksen avulla. Vastausvaihtoehtoihin usein ja joskus saatiin molempiin 10 (32 %) vastausta. Itsetuntotaitoihin saatiin avoimessa kysymyksessä myös vähiten vastauksia (ks. luku 5.8.2). Vastauksien perusteella voidaan päätellä, että ehkä osa vastaajista on ymmärtänyt kysymyksen eri tavalla tai tiedostaa paremmin, miten kuvataidekasvatuksella on mahdollista vahvistaa lapsen itsetuntoa. Toisaalta avoimessa kysymyksessä vastaajat kertoivat kuvataidekasvatuksen vaikuttavan lapsen itsetuntoon ja onnistumisen kokemuksiin (ks. luku 5.8.1). Kuvataidekasvatuksen yhteydessä puhutaan usein motoristen taitojen, hahmottamisen ja tunnetaitojen vahvistamisesta kuvataidekasvatuksen avulla, mutta itsetuntotaitojen vahvistaminen kuvataidekasvatuksen avulla saattaa olla monelle vieraampaa.

5.8 Avoimet kysymykset

Avoimet kysymykset on jaettu aineistolähtöisen sisällönanalyysin mukaisesti teemoihin ja teemoja havainnollistetaan kuvioiden avulla. Vastaukset käydään läpi sanallisesti sekä suorina kokonaisina lainauksina. Avoimia kysymyksiä oli kaiken kaikkiaan neljä ja lisäksi viimeisenä kysymyksenä oli mahdollisuus kommentoida aihetta vapaasti.

5.8.1 Kuvataidekasvatuksen vaikutukset lapsen kehitykseen

Vastaajilta kysyttiin esimerkkejä siitä, miten kuvataidekasvatus mahdollisesti vaikuttaa lapsen kehitykseen. Kysymykseen vastasi 20 opettajaa/hoitajaa ja vastaukset jaettiin kahdeksaan eri teemaan. Ilmaisuja oli 66.

Kuvio 17. Kuvataidekasvatuksen vaikutukset lapsen kehitykseen (ilmaisu).

Laaja-alainen oppiminen. Kysymyksessä tuli eniten ilmaisia laaja-alaisen oppimisen taitoihin. Vastaajat kokivat kuvataidekasvatuksen kehittävän lapsen ajatteluun liittyviä taitoja, kuten kognitiivisia taitoja, hahmottamista ja ongelmanratkaisukykyä. Lisäksi kuvataidekasvatus mahdollisti asioiden nimeämistä ja vahvisti kielen oppimista. Kuvataidekasvatus lisäsi myös vastaajien mielestä lapsen osallistumista ja kuulluksi tulemistä. Vastaajien mukaan kuvataidekasvatusta voidaan hyödyntää uusien asioiden opettelussa.

”Tekemisen yhteydessä on mahdollista oppia myös värejä ja muotoja, eli kuvataidekasvatuksen ohessa on helppoa toteuttaa muitakin oppimisen osa-alueita. Puhumalla ja juttelemalla tekemiseen liittyvistä asioista voidaan myös lisätä lapsen tietoa eri aihealueista.”

”Kuvataidekasvatus kehittää sekä hienomotoriikkaa, että luovuutta ja mielikuvitusta, hahmottamista, silmä-käsiyhteistyötä, kekseliäisyyttä, ongelmanratkaisutaitoja, eli laaja-alaista oppimista monin eri tavoin.”

Ilmaisujen suuren määrän perusteella voidaan päätellä vastaajien tiedostavan kuvataidekasvatuksen mahdollisuudet lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle. Kuvataidekasvatus kehittää lasta kokonaisvaltaisesti ja vahvistaa lapsen laaja-alaista osaamista (ks. luku 3.3). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 24) laaja-alainen osaaminen jaetaan eri osa-alueisiin. Osa-alueet ovat: ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen, osallistuminen ja vaikuttaminen sekä itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.

Itseilmaisu. Vastauksissa saatiin toiseksi eniten ilmaisia itseilmaisun kehittymiseen kuvataidekasvatuksen avulla. Vastaajat pohtivat taiteen kehittävän lapsen itseilmaisua ja lapsen myös oppivan nauttimaan itseilmaisusta taiteen menetelmin. Omien ajatusten julkituominen nähtiin myös toteutuvan kuvataidekasvatuksessa. Vastaajat kokivat myös lapsen pystyvän tuomaan omia ajatuksia, näkemyksiä ja kulttuuria näkyväksi taiteen avulla varsinkin silloin, jos ei

ole yhteistä kieltä. Vastaajien mukaan lapsi voi käsitellä ja tuoda esille tunteitaan kuvataidekasvatuksen avulla.

”Kaikki lapset eivät kykene sanallisesti ilmaisemaan itseään, kuvataidekasvatus tuo lisää keinoja itseilmaisuuun.”

”Lapsi oppii erilaisia tekniikoita ja keinoja ilmaista itseään.”

”Auttaa tunteiden käsittelyssä ja esille tuomisessa.”

Vastauksien perusteella voidaan päätellä kuvataiteen auttavan lapsia ilmaisemaan itseään. Vastauksissa korostui erityisesti tunteiden ilmaiseminen taiteen avulla. Lapsi voi ilmaista kuvallisen ilmaisun avulla itselleen tärkeitä ja merkityksellisiä asioita sekä omia mielipiteitään. Kuvallinen ilmaisu mahdollistaa myös vaikeiden ja pelottavien tunteiden käsittelyn, joka voi olla osalle lapsista helpompaa kuin tunteiden sanallinen ilmaisu. Jokainen lapsi jättää itsestään yksilöllisen jäljen kuvallisessa ilmaisussa (ks. luku 3.3).

Itsetunto. Vastaajista puolet kokivat kuvataidekasvatuksella olevan vaikutusta lapsen itsetuntoon. Vastaajat kokivat kuvataidekasvatuksessa syntyneiden onnistumisen kokemusten vahvistavan lapsen itsetuntoa. Vastaajien mukaan lapsi oppii arvostamaan omaa tekemistä ja huomaa pystyvänsä tuottamaan jotain kaunista ja arvokasta. Töiden esille laittaminen nähtiin myös itsetuntoa parantavana tekijänä.

”Mieluisan tekemisen kautta lapsen itsetunto kehittyy. Lapsi huomaa osaavansa luoda hienoja juttuja ja taiteen tekeminen innostaa.”

”Kuvataide antaa parhaimmillaan onnistumisen kokemuksia.”

”Oman minäkuvan vahvistamista (minä osaan kokemuksia) jne.”

Vastauksien perusteella voidaan todeta kuvataidekasvatuksella olevan vaikutus lapsen itsetunnon kehitykseen. Lapsen kuvallisesta työskentelystä saama positiivinen ja kannustava palaute vahvistaa lapsen itsetuntoa ja minäkuvan

kehittymistä. Kuvallisesta työskentelystä saadut onnistumisen kokemukset kannustavat lapsia jatkamaan harjoittelua ja nostivat lapsen itsetuntoa. Kuvataidekasvatus lapsi voi saada itseluottamusta omaan oppimiseen ja minäpystyvyyteen (ks. luku 3.5.5).

Motoriikka. Vastauksissa tuli hyvin esille, miten vastaajat näkevät kuvataidekasvatuksen vaikuttavan hienomotoriikan ja silmän ja käden yhteistyön kehittymiseen. Vastauksissa mainittiin myös pensseliotteen oppiminen.

”Tekeminen, askartelun eri muodot, muovailu jne. kehittävät motoriiikkaa ja silmä-käsi-koordinaatiota.”

”Kuvataidekasvatus kehittää pienen lapsen hienomotorisia taitoja.”

Kuvataidekasvatus kehittää lapsen karkea- ja hienomotoriikkaa. Kehitys näkyy liikeratojen kehittämisessä vaiheittain koko kehon liikkeestä hienomotorisiin taitoihin, kuten pinsetti- ja kynäotteeseen. Kuvallinen työskentely kehittää myös käden ja silmän yhteistyötä. Erilaisilla toimintatavoilla voidaan kehittää tasapainoa, koordinaatioita, rytmiä, lihasvoimaa ja kestävyyttä (ks. luku 3.5).

Luovuus ja mielikuvitus. Vastaajat kokivat kuvataidekasvatuksen kehittävän ja lisäävän lapsen luovuutta. Vastaajien mukaan kuvataidekasvatus kehittää myös lapsen mielikuvitusta ja lapsi oppii tuottamaan uutta mielikuvituksen perusteella.

”Se kehittää mm. mielikuvitusta ja luovuutta.”

”Kehittää luovaa ilmaisua.”

Lapselle on luontaista käsitellä kokemuksia ja uutta tietoa mielikuvituksen avulla. Taiteen avulla lapsi voi tehdä omia mielikuviaan näkyviksi muille. Mielikuvitus mahdollistaa lapsen luovuuden ja kuvataidekasvatuksen avulla lapsen luova tapa ratkaista ongelmia vahvistuu (ks. luku 3.3.6).

Keskittyminen. Kuvataidekasvatuksella nähtiin olevan myös rauhoittava ja rentouttava vaikutus lapsiin. Vastaajat uskoivat mieluisan tekemisen kehittävän lapsen keskittymiskykyä.

”Kuvataide antaa parhaimmillaan onnistumisen ja rauhoittumisen jopa ”flow-tilan” kokemuksia.”

”Keskittyminen ja rauhoittuminen tekemisen äärelle.”

Lapsi voi harjoitella sinnikkyyttä ja pitkäjänteisyyttä mielekkään toiminnan kautta. Lapselle mielekäs kuvallisen ilmaisun menetelmä auttaa lasta rauhoittumaan ja keskittymään. Mielekäs toiminta voi parhaimmillaan imaista lapsen mukaansa niin, että aika ja paikka unohtuvat ja lapsi kokee virtauksen kokemuksen (ks. luku 3.3 & 3.3.6).

Yhteisöllisyys. Vastaajat uskovat kuvataidekasvatuksella olevan vaikutusta lapsen yhteisöllisyydelle ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Vastaajien mukaan kuvataidekasvatus luo parhaimmillaan yhteisöllisyyttä ja parantaa vuorovaikutusta.

”Projektien kautta opitaan yhteisöllisyyttä.”

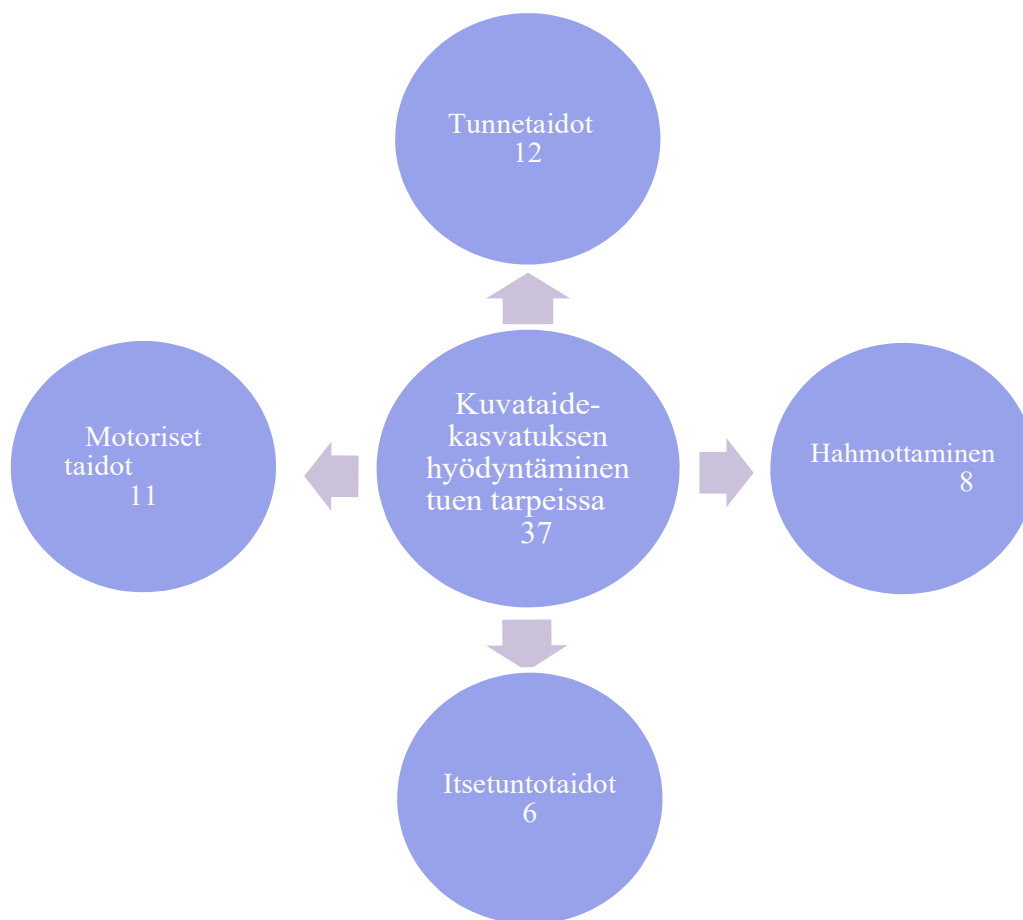
Yhdessä koetut kuvataidekasvatuksen hetket kehittävät lasten sosiaalisia taitoja ja yhteisöllisyyttä. Yhteisissä kuvataidekasvatuksen hetkissä lapsi voi tuntea olevansa yksi yhteisön jäsen (ks. luku 3.3 & 3.7).

Vastauksien perusteella voidaan todeta vastaajien olevan hyvin tietoisia kuvataidekasvatuksen vaikutuksista lapsen kehitykselle. Kuvataidekasvatuksella on vaikutusta lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen ja se tukee lapsen fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista hyvinvointia. Kuvataidekasvatuksen fyysiset vaikutukset ovat lapsen motoristen taitojen vahvistuminen, hahmottamisen ja aistitoimintojen kehittyminen, silmän ja käden yhteistyön vahvistuminen. Psyykkisesti kuvataidekasvatus vahvistaa lapsen identiteetin kehitystä, minäpystyvyyttä, itsetuntoa, tunnetaitoja, itseilmaisua, ongelmanratkaisutaitoja

ja lapsi voi käsitellä kokemuksiaan kuvallisen työskentelyn kautta. Kuvataidekasvatuksen sosiaaliset hyödyt näkyvät yhdessä tekemisessä, vuorovaikutustaitojen vahvistumisessa ja kulttuurisen identiteetin vahvistumisena, osallisuuden vahvistumisena. Lisäksi kuvataidekasvatus vahvistaa lapsen luovuuden ja mielikuvituksen kehittymistä, pitkäjänteisyyttä, laaja-alaisen oppimisen taitoja, kouluvalmiutta, elämän hallintaa ja auttaa käsittelemään pettymyksiä (ks. luku 3.3).

5.8.2 Kuvataidekasvatuksen hyödyntäminen tuen tarpeissa

Vastaajia pyydettiin antamaan esimerkkejä siitä, miten he hyödyntävät kuvataidekasvatusta lapsen motoristen taitojen vahvistamisessa, tunnetaidoissa, hahmottamisessa ja itsetuntotaidoissa. Kysymykseen vastasi 20 ja kysymykseen saatiin 37 ilmaisua. Kuvioissa 18 näkyy vastauksien jakaantuminen teemoittain.

Kuvio 18. Kuvataidekasvatuksen hyödyntäminen tuen tarpeissa (ilmaisut).

Tunnetaidot. Vastaajien mukaan kuvataidekasvatuksessa voidaan harjoitella tunnetaitoja piirtämällä, miltä eri tunteet näyttäivät ja miettimällä, mikä väri kuvaa mitäkin tunnetta parhaiten. Rauhoittava musiikki ja maalaaminen vaikuttaa rauhoittavasti myös lapsen tunteisiin. Vastaajat kertoivat hyödyntäneensä myös laulupiirtämistä tunnetaitojen harjoittelussa. Vastaajat ovat tietoisia tunnetaitojen harjoittelusta osana kuvataidekasvatusta. Suurin osa vastaajista ei kuitenkaan hyödynnä kuvataidekasvatusta tunnetaitojen opettelussa säännöllisesti (ks. luku 5.7.2).

”Voidaan maalata iloisilla väreillä, vihaisilla väreillä, voidaan piirtää tai maalata vaikka joku pelottava asia paperille ja vaikka heittää tuo pelottava asia roskakoriin rutattuna.”

”Lapsi, joka on rauhaton jonkun tapahtuman/tunteen takia voi piirtämällä ja maalaamalla purkaa tunteita ja kokemuksia.”

Lapsi voi tunnistaa taideteoksista eri tunnetiloja ja aikuinen voi auttaa lasta tunteiden sanoittamisessa. Eri tunnekokemusten syntymistä voidaan käsitellä taidekuvien ja teosten avulla. Kuvallisen ilmaisun avulla lapsen kanssa voidaan piirtää tunteiden ja käyttäytymisen syitä ja seurauksia, joka auttaa lasta oppimaan tunnistamaan ja ymmärtämään tunteita (ks. luku 3.3 & 3.7.4).

Motoriset taidot. Vastaajat kertoivat harjoitelleensa lasten kanssa motorisia taitoja erityisesti saksilla leikkaamalla. Hienomotoriikkaa oli harjoiteltu kynäotteen ja maalaamisen kautta. Vastaajien mukaan motoriikka kehitti myös silmä-käsikoordinaatiota harjoittava kuvataiteellinen tekeminen.

”Istuma- asento tärkeä, kehon keskiviivan ylitys, koordinaatio, silmän ja käden yhteistyötä, voimaa, suuntaa.”

”Samalla tulee hienomotoriikkaa, kun harjoitellaan kynän käyttöä. Tähän voi yhdistää myös leikkaamisen.”

”Liikuntatuokioissa ollaan oltu Kaarlen kentällä, etsien tietyn värisiä palikoita vieden ne saman väriseen hulavanteeseen ja laskettu löydetyt palikat ja kolmen hengen pienryhmissä rakennettu palikoista mieleinen rakennelma, linna, torni tai muu. Tullut sekä hieno- että karkeamotoriikkaa, värejä, yhteistyötä, liikkumista.”

Vastaajat kertoivat eniten esimerkkejä motoristen ja tunnetaitojen vahvistamisesta kuvataidekasvatuksen avulla. Vastauksien perusteella voidaan päätellä, että lapsilla on mahdollisesti enemmän haasteita motorisissa sekä tunnetaidoissa kuin hahmottamisessa ja itsetuntotaidoissa. Tuloksien perusteella voidaan myös todeta kuvataidekasvatuksen hyödyntämisen motorisissa taidoissa ja tunnetaidoissa olevan mahdollisesti vastaajille tutumpaa. Tutkimuksessa kysyttiin kuvataidekasvatuksen hyödyntämisestä motoristen taitojen

harjoittelussa ja kysymykseen saatujen vastauksien voidaan todeta tukevan toisiaan (ks. luku 5.7.1).

Itsetuntotaidot. Itsetuntotaidoissa vastauksista nousi myös esille oman kuvan piirtäminen. Vastaajien mukaan kuvataidekasvatuksen avulla lapsi oppii pettymysten sietämistä ja onnistumisen kokemuksia, jotka kannustavat lasta jatkamaan kohti valmista tulosta. Kuvataidekasvatuksessa tapahtuva yhdessä tekeminen tuo lapselle iloa.

”Tunnetaitoja, itsetuntoa ja hahmottamista, kun piirretään esimerkiksi omaa kuvaa.”

”Itsetuntotaitojen harjoittelu: Huomataan, kun opitaan jotain uutta esim. saksien käyttö, värien sekoittaminen. Kun lapsi kertoo työstään, kaikki ratkaisut ovat oikein.”

Moni vastaajista mainitsi itsetuntotaitojen kehittymisen kuvataidekasvatuksen avulla ja osasi myös kertoa, miten itsetuntotaitoja voidaan kehittää kuvataidekasvatuksen avulla (ks. luku 5.8.1).

Hahmottaminen. Moni vastaajista kertoi harjoitelleensa hahmottamista malliaskarteluja ja oman kuva piirtämisen kautta. Vastauksissa kerrottiin myös, että hahmottamista on harjoiteltu etsimällä ympäristöstä erilaisia värejä ja piirtämällä erilaisten esineiden varjoja. Vastauksista voidaan päätellä hahmottamisen harjoittelun kuvataiteen avulla oleva pääasiassa mallin jäljentämistä.

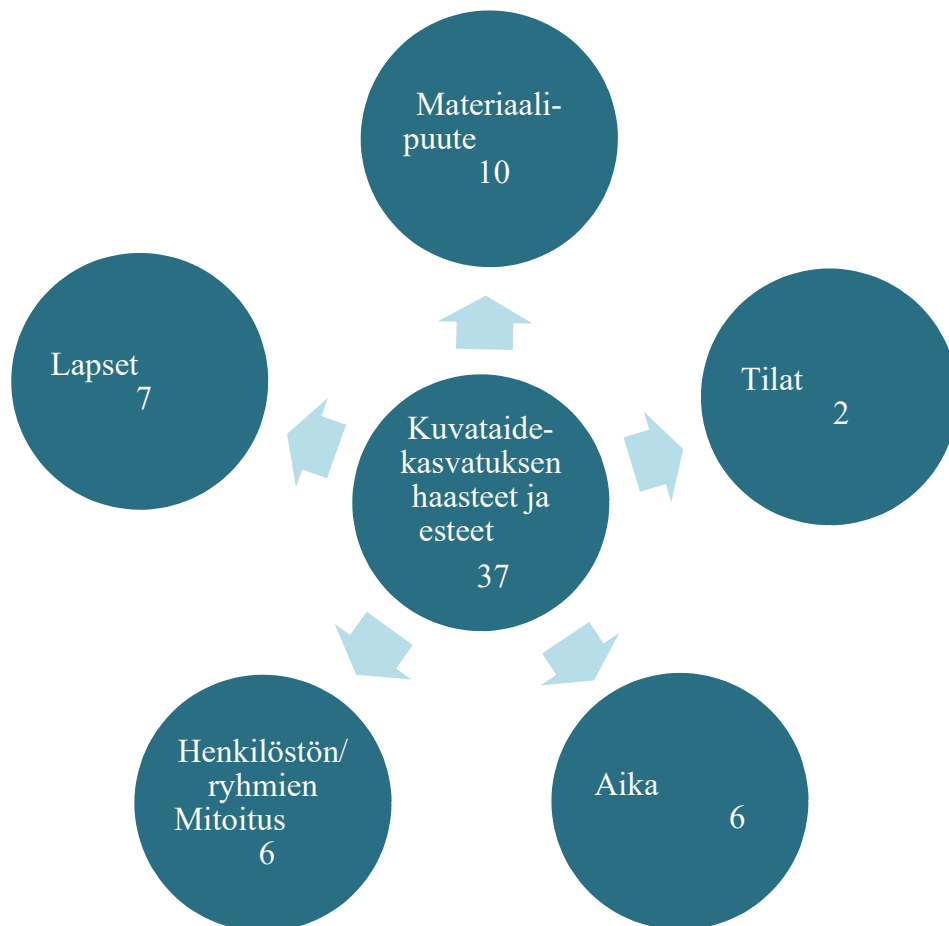
”Varjoja tehtiin ikkunasta tulleen auringonsäteiden paistaessa ruokapöytään ja lapset innostuivat huomaamaan erilaisia varjoja. Myöhemmin laitettiin pöydälle mieleinen esine, jonka varjo piirrettiin paperille.”

”...kuvaava piirtäminen esim. oma kuva, katso ja tee samanlainen.”

Yli 3-vuotiaat lapset hahmottavat ympäristöä piirtämällä ja kertomalla asioita kuvien avulla. Yli 3-vuotias osaa yleensä kopioida geometrisiä kuvioita. Piirtämällä lapset oppivat hahmottamaan suuntaa, voimaa, aikaa, erilaisia rytmejä ja muotoja. Taiteen avulla lapsi oppii hahmottamaan erilaisia symboleja (ks. luku 3.3 & 3.7).

5.8.3 Kuvataidekasvatuksen haasteet ja esteet

Seuraavassa avoimessa kysymyksessä kysyttiin kuvataidekasvatuksen mahdollisia haasteita tai esteitä vastaajien lapsiryhmässä. Kysymykseen saatiin 22 vastausta ja 37 ilmaisua. Kuvioissa 19 näkyy vastauksien jakaantuminen teemoittain.

Kuvio 19. Kuvataidekasvatuksen haasteet ja esteet (ilmaisut).

Materiaalipuute. Vastauksissa saatiin eniten ilmaisuja materiaalipuutteeseen. Kaupungin hankintakiellot ovat verottaneet erityisesti laadukkaita askartelumateriaaleja ja näin ollen monipuolisten menetelmien käyttöä. Vastaajien mukaan kierrätysmateriaalien käyttö on hyvä asia, mutta myös uusia materiaaleja tarvittaisiin monipuolisiin menetelmiin sekä ylläpitämään henkilökunnan innostusta kuvataidekasvatukseen.

”Hankintakiellot ovat verottaneet materiaalivarastoja pahasti ja kierrätysaskarteluista innostuminen vuosi toisensa jälkeen ainoana askartelumuotona syö motivaatiota ja intoa kokeilla lasten kanssa uusia tapoja ja tehdä ja kokeilla monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja menetelmiä.”

”Kaupungin hankintakielto - välineet eivät mahdollista kovin monipuolisia menetelmiä.”

”Askarteluvälineiden puute tulee haasteeksi välillä. Teemme itse paljon esim. paperia paperimassasta, muovailuvahaa ja joskus liimaa, tämä kaikki vie vain huomattavasti enemmän aikaa, mutta ei ole missään nimessä esteenä.”

Materiaalipuutteella voidaan todeta olevan heikentävä vaikutus kuvataidekasvatukseen laatuun. Osa vastaajista kuitenkin kertoi käyttävänsä ahkerasti kierrätysmateriaalia ja tekevänsä esimerkiksi itse liimaa.

Lapset. Vastaajien mukaan pienet sekä haastavat lapset luovat haasteita myös kuvataidekasvatukseen toteutumiselle. Lapsen iässä vastaajien mukaan haasteellista oli se, ettei lapselta tule vielä juuri omia ideoita. Pienten lasten kanssa täytyy myös miettiä turvallisuuden kannalta, minne välineet voidaan sijoittaa. Vastaajat kokevat, että pienten lasten voi olla vaikea ymmärtää ohjeita. Myös yhteisen kielen puuttuminen luo haasteita ja mallityöskentely koetaan

silloin usein ratkaisuksi, vaikka vastaajat haluaisivatkin tukea vapaampaa työskentelyä.

”Meidän ryhmässä on pieniä lapsia, vielä ei juurikaan ideoita tule lapsilta vaan se on juurikin se aikuisen näyttämä malli.”

”Myös suuri ikäjakauma ja yhteisen kielen puuttuminen tuo omat haasteensa. Ryhmässäni on 9 eri kieltä ja kuvat ja elekieli todella tärkeää. Harmittaa, että joutuu tekemään usein mallin tai näyttämään esimerkin, että lapset ymmärtävät mitä kuvataidetuokiossa haetaan, muuten moni jää vain ihmettelemään ja odottamaan, ellei ole esim. mallia.”

”Osa pienten ryhmän lapsista on hyvin nuoria, jolloin ohjatun toiminnan ymmärtäminen voi olla vaikeaa.”

”Lapset pieniä, eli tulee suunnitella hyvin mihin voisi sijoittaa työskentelyyn tarvittavat välineet lasten näkyville, kuitenkin turvallisesti. Samalla keksin, että kuvat eri välineistä ja mahdollisuuksista olisi hyvä olla esillä.”

Alle 3-vuotiaiden töiden ei tarvitse vielä esittää mitään. Alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatus on välineisiin ja materiaaleihin tutustumista. Aikuisen tulisi antaa lasten töiden olla lapsen näköisiä, eikä alkaa korjaamaan tai lisäämään niihin mitään (ks. luku 3.4). Vastauksien perusteella voidaan päätellä, että kaikki vastaajat eivät välttämättä ole tietoisia alle 3-vuotiaiden ja yli 3-vuotiaiden kuvataidekasvatukseen välisistä eroista.

Henkilöstön/ryhmien mitoitus. Vastaajien mukaan henkilökunnan määrällä ja suurilla lapsiryhmillä on vaikutusta kuvataidekasvatuksen toteutumiseen. Vastaajat kokevat, ettei suurissa ryhmissä riitä aikuisia ohjaamaan toimintaa.

”Aikuiset eivät tahdo riittää ohjaamaan kaikkialle missä tarvitaan.”

”Henkilökunnan määrä on joskus liian pieni.”

”Meillä on iso ryhmä.”

Vastauksista voidaan päätellä, että suuret ryhmät ovat haaste ja heikentävät kuvataidekasvatuksen laatua. Kuvallisen toiminnan laadukkuuden edellytys on, että aikuinen tukee lasta työskentelyn eri vaiheissa (ks. luku 3.7.1). Suurissa ryhmissä aika ei vastaajien mukaan aina riitä ohjaamaan kaikkia.

Aika. Vastaajien mukaan aika oli yksi esteistä kuvataidekasvatuksen toteutumiseksi. Vastaajien mielestä erityisesti lisääntyneet kirjalliset työt vievät suurimman osan suunnitteluajasta, eikä aika riitä toiminnan valmisteluun. Vastaajat kertoivat, että aikaa pitäisi riittää niin monelle asialle ja välillä saattaa olla liikaa kaikkea muuta toimintaa.

”Meillä aika ei riitä toteuttamaan kaikkia visioita ja ideoita mitä henkilökunnalla on.”

”Nykyään meiltä vaaditaan aika paljon ja työtehtäviä on monta. Niitä (eli toimistotyötä) jossa ei edes olla lasten kanssa tekemisissä on lisääntynyt viime vuosien aikana paljon. Tämä vie aikaa ja emme ehdi tehdä niin paljon luovaa työtä lasten kanssa.”

”Aikaa pitäisi olla niin monelle asialle.”

Vastauksien perusteella voidaan päätellä kuvataidekasvatuksen olevan vain pieni osa varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteet, joista taiteisiin perustuva pedagoginen toiminta on yksi (ks. luku 2.1).

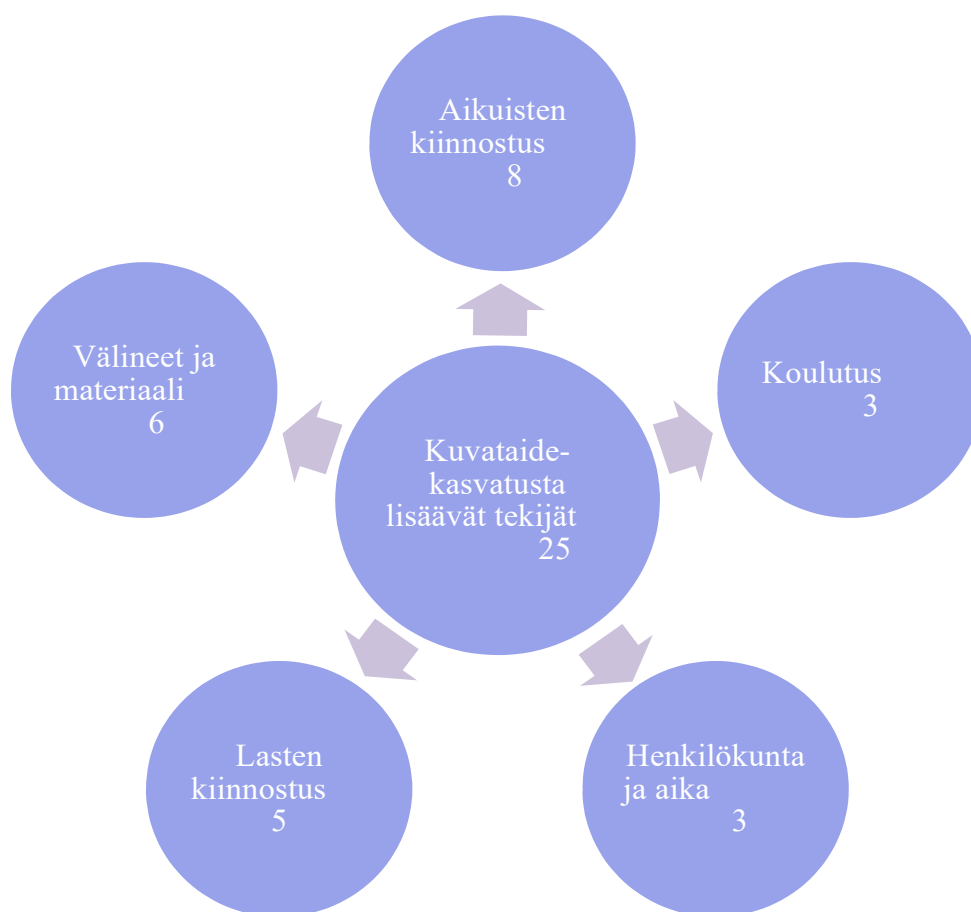
Tilat. Vastaajien mukaan pienet tilat sekä samojen tilojen käyttäminen esimerkiksi askarteluun ja syömiseen luo haasteita.

”Samoja tiloja käytetään kaikkeen, esim. ruokailuun. Työn jättäminen paikoilleen jatkamista varten tai kuivumaan on haasteellista.”

Toiminnalle tulisi turvata kiireetön ympäristö (ks. luku 3.7.4). Pienet tilat ovat haaste kiireettömän ympäristön turvaamiselle ja heikentävät kuvataidekasvatuksen laatua.

5.8.4 Kuvataidekasvatusta lisäävät tekijät

Viimeisenä varsinaisena tutkimuskysymyksenä vastaajilta kysyttiin kuvataidekasvatusta lisäävistä tekijöistä vastaajien lapsiryhmässä. Vastauksia kysymykseen saatiin 23 ja ilmaisuja tuli 25. Kuvioissa 20 näkyy vastauksien jakaantuminen teemoittain.

Kuvio 20. Kuvataidekasvatusta lisäävät tekijät (ilmaisut).

Aikuisten kiinnostus. Aikuisen kiinnostus kuvataidetta lisäävänä tekijänä sai eniten ilmaisuja. Vastaajat kokivat, että kuvataidekasvatusta lisäsi se, jos tiimistä

löytyi joku kuvataiteesta innostunut tai mahdollisesti, jos koko tiimi oli kiinnostunut kuvataiteesta.

”Olen kiinnostunut kuvataiteesta ja yritän saada sitä lisättyä ryhmämme toimintaan.”

”Jos joku tiimin työntekijöistä on erityisesti kiinnostunut kuvataiteesta.”

Aikuisten kiinnostus nähtiin suurimmaksi kuvataidekasvatusta lisääväksi tekijäksi. Aikuisen omalla kiinnostuksella voidaan päätellä olevan merkittävä rooli kuvataidekasvatuksen määrässä ja laadussa. Varhaiskasvatuksen opettajan tehtävä onkin omalla asenteella innostaa lapsia kuvalliseen työskentelyyn (ks. luku 3.7.1).

Välineet ja materiaalit. Kuvataidetta ryhmässä lisääväksi tekijäksi nousi myös välineet ja materiaalit. Vastaajat kokivat välineiden uusimisen ja riittävän materiaalin inspiroivan tekemistä. Tarvikkeiden ollessa esillä, myös lapsilla on mahdollisuus tehdä oma-aloitteisesti.

”Välineiden ja materiaalien hyvä saatavuus inspiroi myös meitä kasvattajia kokeilemaan monenlaisia projekteja ja erilaisia tapoja toteuttaa kuvataidekasvatusta. Tällä hetkellä opettajat ostavat paljon materiaaleista omilla rahoillaan.”

”Esim. hienot vanhat, loppumaisillaan olevat ”helmiäismaalit” ja akvarellivärit sekä paksut paperit innostavat taiteilemaan, koska tuotos on aina kaunis ei haalea, vetinen. Väriliidut ja kynät, joista väri tulee helposti joillakin lapsilla vielä hento ote. Askartelulaatikko, jossa eri värisiä papereita, värejä, liimapuikkoja, saksia, leikeltäviä lehtiä, pahveja, paljetteja, ”jättemateriaaleja” vapaasti käytettävissä.”

Kuvalliseen ilmaisuun kuuluu useita erilaisia työskentelytapoja, joissa on käytössä erilaisia välineitä. Työskentelytapoja voidaan valita halutun lopputuloksen

mukaan (ks. luku 3.1). Välineet ja materiaalit lisäävät kuvataidekasvatuksen määrää ja laatua sekä henkilökunnan kiinnostusta tekemiseen. Vastaavasti materiaali puutteella on kuvataidekasvatusta vähentävä vaikutus (ks. luku 5.8.3).

Lasten kiinnostus. Vastaajat kokivat lapsen kiinnostuksen kuvataiteeseen lisäävän kuvataidekasvatuksen määrää ryhmässä.

”Lasten innostus johonkin aiheeseen ja sen käsittelyyn piirtäen/maalaten/askarrella.”

”Lasten innostus asiaan ja heidän toiveidensa kuuntelu.”

Lapset ovat kiinnostuneempia ja jaksavat keskittyä paremmin toimintaan, jossa on huomioitu lapsen mielenkiinnonkohteet (ks. luku 3.3.5). Kuvataidekasvatukseen määrään lisää lasten kiinnostus kuvataiteeseen ja lasta kiinnostavien aiheiden valitsemisen osaksi työskentelyä.

Henkilökunta ja aika. Vastaajien mukaan kuvataidekasvatusta lisäsi ryhmässä myös se, kun henkilökuntaa oli riittävästi ja ajankäyttö oli hyvin suunniteltu.

”Tarpeeksi aikaa ja aikuisia.”

”Hyvin suunniteltu ajankäyttö.”

Henkilökunta ja aika voidaan nähdä kuvataidekasvatusta lisäävänä sekä vähentävänä tekijänä. Varhaiskasvatuksen opettajien suunnitteluajkojen toteutuminen vaikuttaa kuvataidekasvatukseen laatuun ja määrään (ks. luku 5.8.3).

Koulutus. Vastauksissa todettiin myös koulutuksen innostavan kuvataidekasvatukseen. Vastaajat kokivat koulutuksen tärkeäksi.

”Jos on jokin koulutus kaupungin puolesta, niin tottakai innostaa uudestaan kokeilemaan ja haastamaan itseään ryhmässä uudella tavalla.”

Koulutuksen näen todella tärkeäksi.”

”Koulutus inspiroi ja innostaa aina!”

Vastauksien perusteella voidaan päätellä vastaajien olevan kiinnostuneita koulutuksista. Vastauksien perusteella voidaan päätellä myös vastaajien kokevan koulutuksien tarjoamisen paremmaksi vaihtoehdoksi lisätä tietoa kuvataidekasvatuksesta, sillä suuri osa koki varhaiskasvatuksen opettajan tai lastenhoitajan tutkintoon johtavan koulutuksen tarjoaman tiedon riittäväksi. (5.6.3).

5.9 Vapaa sana

Lopuksi vastaajille annettiin mahdollisuus kommentoida aihetta ja kyselyä vapaasti. Kysymykseen saatiin viisi vastausta. Vastauksissa mainittiin Kuura-ketun taideluontokasvatus, joka on vastaajan mukaan ilmainen netistä löytyvä materiaali. Yksi vastaaja kertoi sisustavansa oman ryhmän tiloja yhdessä lasten kanssa esimerkiksi syksyllä lehdillä ja pihlajanmarjoilla ja sisustavansa ryhmää myös jonkin verran omilla rahoillaan vuoden aikojen mukaan. Vastauksissa kerrottiin myös vapaalla luovalla toiminnalla olevan rauhoittava vaikutus rauhattomaan lapsiryhmään ja kaupungin toivottiin järjestävän koulutusta kuvataidekasvatuksesta. Lisäksi vastauksissa kerrottiin aiheen avartaneen omaa toimintaa.

"Kuvataidekasvatus on mukavaa ja lapset innostuvat siitä joka kerta. Sadutamme töiden sisällöstä lapsia ja lapset saavat esitellä oman työnsä koko ryhmälle."

"Lapset yleensä innostuu ja nauttii esim. maalaamisesta ja askartelusta silloin kun aikuinen ehtii olla vieressä mukana. Mutta kun ryhmässä on 20 lasta, niin on haastavaa ehtiä jokaisen viereen. Silloin yleensä ne "reippaimmat" saavat pärjätä ilman aikuisen tukea, kun pienemmät tai haastavammat vie kaikki aikuiset."

"Haasteena olen kokenut koronarajoitusten tulemisen päiväkotiin. Aikaisemmin olemme, joka syksy ja kevät tehneet retkiä mm. Terranovaan, Pohjanmaan museoon, Tikanojan taidekotiin, kirjaston

järjestämiin kulttuurillisiin tapahtumiin, torilla tutustuneet lumi ja hiekkaveistoksiin yms. yms.”

Vastauksista voidaan päätellä kyselyyn vastanneiden olleen kiinnostuneita kyselystä ja siihen vastaamisesta. Vastauksista tuli myös ilmi oman rahan käyttäminen. Kyselyn mukaan materiaalipuute oli isoin haaste kuvataidekasvatuksen toteutumiselle. Vastauksien perusteella voidaan päätellä, että osa varhaiskasvatuksen opettajista ja lastenhoitajista ratkaisee mahdollisesti materiaalipuutteen omilla hankinnoilla.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää kuvataidekasvatuksen toteutumista vaasalaisissa päiväkodeissa. Tutkimuksella pyrittiin tuottamaan tietoa kuvataidekasvatuksen laadusta ja määrästä. Lisäksi haluttiin selvittää vastaajien ymmärrystä kuvataidekasvatuksen merkittävydestä.

Tutkimuksen tuloksia verrattaessa Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin ja Vaasaan kaupungin kasvatus- ja opetuslautakunnan julkaisemiin tutkimuksiin, voidaan todeta kuvataidekasvatusta olevan määrällisesti enemmän tutkimukseen osallistuneiden vastaajien lapsiryhmissä, kuin Karvin ja kasvatus- ja opetuslautakunnan tutkimuksiin osallistuneiden. Karvin valtakunnallisen tutkimuksen mukaan 73 % ryhmissä ohjattua kuvataidekasvatusta on viikoittain tai useammin. Opinnäytetyön tutkimukseen vastanneista yhteensä 15/18:sta (83 %) vastasi kuvataidekasvatuksen olevan viikoittaista ryhmissä, joissa on alle 3-vuotiaita ja 10/13:sta (77 %) ryhmissä, joissa ei ole alle 3-vuotiaita. Aineisto ei ole täysin vertailukelpoinen pienen vastaajamäärän vuoksi, joten tuloksista ei voida suoraan päätellä kuvataidekasvatuksen toteutuvan vaasalaisissa päiväkodeissa valtakunnalliseen tulokseen verrattuna paremmin. Vaasan kaupungin kasvatus- ja opetuslautakunnan julkaiseman tutkimuksen mukaan ohjattu kuvataidekasvatus toteutui viikoittain joulukuussa 68 % ja huhtikuussa 70 % lapsiryhmissä. Opinnäytetyön tuloksista voidaan päätellä, että ryhmissä, joissa varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat ovat kiinnostuneita kuvataidekasvatuksesta ohjattu kuvataidekasvatus on useammin myös osana ryhmän toimintaa. Tuloksien perusteella voidaan todeta kuvataidekasvatuksen olevan säännöllistä lähes kaikkien tutkimukseen vastanneiden lapsiryhmissä.

Kaikki vastaajat kokivat kuvataidekasvatuksen hyvin merkitykselliseksi tai merkitykselliseksi lapsen kasvulle ja kehitykselle. Lisäksi avoimena kysymyksenä vastaajia pyydettiin kertomaan esimerkkejä kuvataidekasvatuksen merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Kysymykseen vastasi 20 ja ilmaisuja saatiin 67. Ilmaisuihin tuli esiin paljon samoja asioita, joita myös teoria käsittelee. Ilmaisujen

määrän ja laadun perusteella voidaan todeta kyselyyn vastanneiden varhaiskasvatuksen opettajien ja lastenhoitajien olevan hyvin tietoisia kuvataidekasvatuksen merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Karvin tutkimuksen vastauksista selvisi, että erityisesti alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatukseen kaivattaisiin tukea. Opinnäytetyön vastaukset antoivat myös samansuuntaista tietoa. Vastaajat kokivat alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatuksessa haasteelliseksi lapsen omien ideoiden puuttumisen vuoksi. Vastaajien mukaan lapsen voi olla myös vaikea ymmärtää vielä ohjeita, joten silloin aikuisen antama malli koettiin ratkaisuksi. Vastauksien perusteella voisi päätellä vastaajien kaipaavan mahdollisesti koulutusta alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatukseen.

Ryhmissä on käytetty hyvin monipuolisesti erilaisia kuvallisen ilmaisun menetelmiä. Ainoastaan savi, kipsi, paperimassatyöt eivät olleet olleet osa yhdenkään ryhmän kuvataidekasvatusta viimeisen kolmen kuukauden aikana. Kuvataidekasvatusta vähentää ryhmissä materiaalien puute, aika, pienet tilat ja pienet sekä haastavat lapset ja isot ryhmät koetaan haasteeksi kuvataidekasvatuksen toteuttamiselle. Vastauksien perusteella voidaan päätellä kuvataidekasvatuksen toteutumisella olevan joitakin haasteita, mutta vastauksien perusteella ei kuitenkaan esteitä. Suurimmiksi haasteiksi koettiin materiaalipuute. Vastauksen perusteella voidaan pohtia, onko materiaalipuutteella mahdollisesti vielä suurempi vaikutus ryhmissä, joissa aikuiset eivät ole itse niin kiinnostuneita kuvataidekasvatuksesta ja vaikuttaako materiaalipuute siihen, mitä kuvallisen ilmaisun menetelmiä käytetään.

Tutkimustuloksien perusteella voidaan päätellä, että kuvataidekasvatusta voitaisiin lisätä ryhmissä hankkimalla ryhmiin riittävästi laadukkaita välineitä. Lisäksi suurien ryhmien kanssa on vaikea toteuttaa toimintaa. Pienemmissä lapsiryhmissä varhaiskasvatuksen opettajalla olisi enemmän aikaa keskittyä jokaiseen lapseen. Myös aikaa koettiin olevan liian vähän, mutta ehkä pienempien ryhmien myötä kiire vähenisi. Tilojen ahtauden ja puuttumisen

perusteella voidaan päätellä, että ehkä päiväkodit olisi hyvä suunnitella jo lähtökohtaisesti niin, että kuvalliseen työskentelyyn tarvittaville välineille ja työskentelyyn olisi jokaisessa ryhmässä hyvin tilaa. Kuvataidekasvatusta on kuitenkin haasteellista lähteä lisäämään näiden huomioiden pohjalta. Laadukkaiden välineiden ostaminen olisi kuvataidekasvatusta lisäävistä tekijöistä mahdollisesti helpoiten toteutettavissa. Lisäksi suurista lapsiryhmistä saadaan toiminnan ajaksi pienempiä pienryhmätoiminnan avulla, jota luultavasti monissa päiväkodeissa käytetäänkin. Karvin julkaisemassa tutkimuksessa mainittiin myös kiire, materiaalien ja tilojen puute, henkilöstön riittämättömyys. Osa esteistä ja haasteista on sellaisia, joihin vastaajat eivät voi itse juurikaan vaikuttaa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön mitoitus määritellään esimerkiksi varhaiskasvatuslaissa.

Kyselyyn vastanneista kaikki olivat kiinnostuneita kuvataiteesta ja se nähtiin myös yhdeksi kuvataidekasvatusta lisääväksi tekijäksi. Myös lasten innostuksen ja laadukkaiden materiaalien koettiin vaikuttavan positiivisesti kuvataidekasvatuksen määrään. Johtopäätöksen perusteella voidaan pohtia, olisiko päiväkodeissa mahdollista huomioida henkilökunnan vahvuusalueita tiimejä kasatessa. Tiimin toiminta luultavasti rikastuisi, kun tiimistä löytyisi eri oppimisen alueiden sisällöistä kuten esimerkiksi kuvataiteesta, musiikista, draamasta, liikunnasta, lukemisesta, ympäristöstä, mediasta ja tunne- ja vuorovaikutustaidoista kiinnostuneita opettajia ja hoitajia. Kyselyssä olisi ollut ehkä hyvä kysyä onko tiimeissä tapana jakaa vastuualueita kiinnostuksen mukaan vai tekevätkö kaikki kaikkea.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoite oli saada tietoa kuvataidekasvatuksen toteutumisesta vaasalaisissa päiväkodissa. Kysely antoi minulle vastaukset tutkimuskysymyksiini, joten koen kysymysten asettelun ja kysymyslomakkeen olleen onnistunut. Olisin toivonut saavani kyselyyn enemmän vastauksia, jotta tutkimustulokset olisivat olleet silloin luotettavampia ja yleistettävämpiä. Kyselyssä esteeksi kuvataidekasvatuksen toteutumiselle todettiin aika ja lisääntyneet kirjalliset työt, niin ymmärrän, miksi vastaajien voi olla vaikea löytää aikaa tai motivaatiota kyselyihin vastaamiseen. Tutkimuksen validiutta eli pätevyyttä heikensi myös se, että avoimiin kysymyksiin eivät vastanneet läheskään kaikki. Avoimet vastauskentät olisi voinut laittaa kyselyssä pakollisiksi vastauskentiksi, mutta se ei olisi estänyt kysymyksen ohittamista esimerkiksi kommentoimalla tyhjän viivan. Toisaalta sain kyselyyn vastauksia varhaiskasvatuksen opettajilta ja lastenhoitajilta, jotka olivat myös itse kiinnostuneita aiheesta ja sain osalta vastaajista todella kattavia vastauksia avoimiin kysymyksiin ja vastauksista huomasin, että niihin oli selvästi käytetty aikaa. Jälkeenpäin ajateltuna olisin voinut esittää hieman enemmän avoimia kysymyksiä ja vähemmän strukturoituja kysymyksiä vastausvaihtoehtoineen. Toisaalta kyselyn arvioitu vastaamisaika olisi saattanut silloin pidentyä ja se olisi saattanut karsia vastaajia.

Tutkimuksen eettisyys toteutui mielestäni hyvin. Sähköisen kyselylomakkeen avulla vastaaminen voitiin toteuttaa täysin anonymisti. Tutkimuksen vastauksista on mahdotonta tunnistaa yksittäisiä henkilöitä ja tutkittaville kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja käyttötapa ja kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Tutkittavilta ei kysytty missään vaiheessa mitään heidän henkilöllisyydestään tai päiväkodista, jossa he ovat töissä. Tutkimuksesta käy ainoastaan ilmi, minkä ikäisiä lapset ovat vastaajan ryhmässä, kuvataidekasvatuksen määrä ja laatu lapsiryhmässä sekä vastaajan näkemykset kuvataidekasvatuksesta. Jälkikäteen ajateltuna, jos vastaajilta olisi kysytty päiväkotia, jossa he ovat töissä olisi saatu tietoa siitä, mistä kaikista

päiväkodeista osallistuttiin kyselyyn ja niiden päiväkotien johtajia olisi voitu muistuttaa kyselystä, joista ei oltu saatu vielä yhtäkään vastausta.

Tutkimuksen tekemistä vaikeutti melko vähäinen lähdekirjallisuus ja se, että aiheeseen liittyvän kirjallisuuden takana oli usein sama kirjoittaja. Kirjoittamista vaikeutti myös kuvataidekasvatuksen erittelemisen lähteestä silloin, kun siitä kerrottiin osana taidekasvatusta. Kuvataidekasvatuksesta käytettiin myös välillä eri termejä, kuten, kuvataidekasvatus, kuvaamataito, kuvallinen ilmaisu, tai osana yläkäsitettä taide, taidekasvatus ja ilmaisun monet muodot.

Opinnäytetyö venyi melko pitkäksi ja näin jälkikäteen ajateltuna olisin voinut esittää hieman vähemmän kysymyksiä. Kysymyksen kuinka usein kuvataidekasvatusta hyödynnetään eri tuen tarpeissa, olisi voinut ehkä jättää pois, sillä enemmän tietoa aiheesta tuotti avoin kysymys vastaajien kertomista esimerkeistä. Lisäksi en ole varma ymmärsivätkö kaikki kyseisen kysymyksen samalla tavalla. Esimerkiksi saksilla leikkaaminen vahvistaa hienomotorisia taitoja aina, mutta on hieman eri asia tietoisesti pyrkiä vahvistamaan saksien käytössä tukea tarvitsevan lapsen hienomotorisia taitoja valitsemalla askarteluksi jotain sellaista, mikä sisältää leikkaamista. Myös kysymyksistä aikuisen tekemän mallin käyttämisestä ja lapsen mielikuvituksen ja luovuuden huomioimisesta ohjatuissa tuokiossa olisi jälkikäteen ajateltuna riittänyt vain kysymys malliaskartelusta. Kysymykset tuottivat samansuuntaisia vastauksia ja aikuisen tekemän mallin mukaisen askartelun voidaan joissain määrin katsoa olevan vastakohta lapsen luovuuden ja mielikuvituksen tukemiselle. Opinnäytetyöstä tuli tarpeettoman laaja, joten rajausta olisi voinut tehdä enemmän.

Koen oppineeni opinnäytetyön avulla valtavasti uutta tietoa kuvataidekasvatuksesta ja varhaiskasvatuksen opettajan roolista kuvataidekasvattajana. Olen myös jo päässyt hyödyntämään oppimaani käytännössä. Parasta on ollut huomata lapsista huokuva tekemisen ilo ja yhdessä jaetut onnistumisen kokemukset. Tekemisestä ovat innostuneet myös sellaiset lapset, jotka eivät oma-aloitteisesti yleensä tartu kynään ja paperiin. On ollut ilo

seurata, miten lapset ovat esimerkiksi odotustilanteissa tarkastelleet ja kehuneet toistensa seinälle ripustettuja maalauksia. Lapset ovat olleet selvästi ylpeitä omasta kädenjäljestään ja ovat jopa kyselleet innoissaan, milloin työt saa viedä kotiin. Koen ettei koulutus olisi pystynyt tarjoamaan minulle näin laajaa tietoa aiheesta, mikä on ihan ymmärrettävää, sillä sosionomikoulutus on laaja ja kuvataidekasvatus on vain pieni osa varhaiskasvatusta.

Toivon Vaasan kaupungin hyötyvän saaduista tutkimustuloksista. Tutkimustulokset esitettiin Vaasan kaupungin varhaiskasvatusjohtajalle ja kehittämispäällikölle toivotulla tavalla. Toivon opinnäytetyön palvelevan myös muita aiheesta kiinnostuneita. Kuvataidekasvattajan roolista tai alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatuksesta ei löydy mainintaa esimerkiksi luultavasti kaikille varhaiskasvatuksen opettajille tutusta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, joka ohjaa varhaiskasvatuksen opettajan työtä. Teoriaosuudessa käsitellyt aiheet varhaiskasvatuksen opettajan roolista kuvataidekasvattajana ja alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatus ovat mielestäni sellaisia, jotka jokaisen varhaiskasvatuksen opettajan voisi olla hyödyllistä lukea. Osuus saattaisi tarjota varhaiskasvatuksen opettajille ehkä jotain uuttakin tietoa siitä, miten lapsen luovuutta voidaan tukea, miten lasta voidaan kannustaa kuvalliseen ilmaisuun ja mitkä ovat malliaskartelun hyvät ja huonot puolet. Teoriaosuuden lukeminen alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatuksesta saattaisi kannustaa varhaiskasvatuksen opettajia enemmän leikin omaiseen tutkimiseen ja materiaaleihin sekä väreihin tutustumiseen esittävyiden sijaa.

Opinnäytetyön jatkotutkimuksena voisi olla toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tavoitteena olisi tukea alle 3-vuotiaiden kuvataidekasvatusta. Toiminnallinen opinnäytetyö voisi olla esimerkiksi sellainen, jossa päiväkotiin suunniteltaisiin alle 3-vuotiaille sopiva kuvataidepäivä. Toiminnallinen opinnäytetyö voisi olla myös opas varhaiskasvatuksen opettajalle sisältäen erilaisia menetelmiä.

LÄHTEET

Boone, H. N., & Boone, D. A. 2012. Analyzing likert data. *Journal of extension*, 50, 2, 1–5. Viitattu 15.04.2021. https://archives.joe.org/joe/2012april/pdf/JOE_v50_2tt2.pdf

Hakkola, K. Laitine, S. & Ovaska-Airasmaa, M. 1991. *Lasten Taidekasvatus*. Kirjayhtymä Oy. Hämeenlinna.

Halme, K., Karimäki, R., & Rusanen, S. 2016. *Taiteen taikaa varhaiskasvatukseen. TAIKAVA -kehittämishankkeen raportti 2014–2016*. Helsinki. Grano Oy. Viitattu 7.9.2020.

https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/128529_Taiteen_taikaa_WEB.pdf

Heikkilä, T. 2014. *Tilastollinen tutkimus*. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

HYKS. *Lastenneurologia*. 2013. Nähdyn hahmotusvaikeudet. Viitattu 16.4.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/Documents/Visuaaliset_vaikeudet_alle_kouluikäiset.pdf

Karppinen, S., Puurula, A., & Ruokonen, I. 2000. *Elämysten alkupoluilla, lähtökohtia alle kolmevuotiaiden taidekasvatukseen*. Helsinki. Oy Finn Lectura Ab.

Keltikangas-Järvinen, L. 2017. *Hyvä itsetunto*. WSOY.

L13.07.2018/540.Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 20.02.2020. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

Nevanen, S. 2015. *Focusing on arts education from the perspectives of learning, wellbeing, environment and multiprofessional collaboration: Evaluation research of an arts education project in early childhood education centres and schools*. Tutkimuksia 373. Helsingin yliopisto. Opettajan koulutuslaitos. Viitattu 1.3.2020. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/156298/focusing.pdf?sequence=1>

Opetushallitus. 2018. *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Viitattu 20.02.2020. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. *Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja

2016: 22. Viitattu 16.04.2021

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75406/OKM22.pdf?sequence=1&i#page=34>

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen, M. K., Gammelgård, L. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa. Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut, 15, 2019. Viitattu 18.2.2020. https://karvi.fi/app/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf

Ristikangas, V., Ristikangas, M. R., & Alatalo, M. 2020. Valmentava mentorointi. Helsinki. Kauppakamari.

Ruokonen, I. 2020. Varhaiskasvatuksen taidekasvatus. Leikki, lumousta, oppimista ja hyvää elämää. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto. Viitattu 24.1.2021. https://www.vol.fi/uploads/2020/02/de8a96fe-varhaiskasvatuksen-taidekasvatus_suomi_low.pdf

Ruokonen, I., Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: iloa, ihmettelyä ja tekemistä. 10–15. Toim. Ruokonen, I., Rusanen, S., & Välimäki, A-L. Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Rusanen, S., Rintakorpi, K., Kuusela, M., & Torkki, K. 2018. Mun kuvista kulttuuriin–kuvataidetta esi- ja alkuopetukseen. Helsinki: Lasten Keskus ja Kirjapaja Oy.

Rusanen, S. 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa: iloa, ihmettelyä ja tekemistä. 48–55. Toim. Ruokonen, I., Rusanen, S., & Välimäki, A-L. Helsinki. Yliopistopaino Oy.

Rusanen, S., Kuusela, M., Rintakorpi, K., & Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta: Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä.

Rusanen, S. & Sajaniemi, N. 2016. Lasten tapauskuvausten tarkastelua taidepedagogiikan sekä lapsen toiminnan ja käyttäytymisen näkökulmasta. Teoksessa Taiteen taikaa varhaiskasvatukseen. TAIKAVA -kehittämishankkeen raportti 2014–2016. 154–173. Halme, K., Karimäki, R., & Rusanen, S. Toim. Helsinki. Grano Oy. Viitattu 7.9.2020. https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/128529_Taiteen_taikaa_WEB.pdf

Setälä, P. 2011. Vauvojen värikytvy perusperiaatteet. Teoksessa Vauvojen värikytvy, 14–29. Toim. Setälä, P., Mettovaara, E., Hyvärinen, L., & Jaskari, S. Pori: Porin taidemuseo.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2009. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vaasan kaupunki. 2020. Kasvatus- ja opetuslautakunta. Pöytäkirja 10.6.2020. Viitattu 4.2.2021.

http://tweb.vaasa.fi/ktwebbin/dbisa.dll/ktwebscr/pk_asil_tweb.htm?+bid=9598

Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITE 1.

SAATE-kirje 07.09.2020

Hyvä varhaiskasvatuksen opettaja tai lastenhoitaja!

Olen Henna Kakkuri ja opiskelen Vaasan ammattikorkeakoulussa sosionomiksi. Teen Opinnäytetyön varhaisiän kuvataidekasvatuksesta ja tutkin kuvataidekasvatuksen merkitystä lapsen kokonaisvaltaiselle kasvulle ja kehitykselle. Tarkoitukseni on selvittää kuvataidekasvatuksen laatua ja määrää vaasalaisissa päiväkodeissa ja myös varhaiskasvatuksen ammattilaisten kiinnostusta ja ymmärrystä kuvataidekasvatuksen merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Kutsun kaikki Vaasan kaupungin päiväkotien varhaiskasvatuksen opettajat ja lastenhoitajat osallistumaan tutkimukseen. Vaasan kaupungin varhaiskasvatusjohtaja Anne Savola-Vaaranieniemi on antanut luvan tälle opinnäytetyölle 25.08.2020. Opinnäytetyön tutkimus toteutetaan sähköisellä kyselylomakkeella. Kyselyssä ei kysytä mitään henkilökohtaisia tietoja tai päiväkotia, missä työskentelette. Osallistuminen kyselyyn on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Tutkimustulosten luotettavuuden kannalta olisi ensiarvoisen tärkeää saada kasaan mahdollisimman kattava aineisto, joten arvostaisin kovasti, jos sinulla on aikaa käydä vastaamassa kyselyyn.

Kyselyyn vastaaminen vie aikaa noin 10 minuuttia ja vastausaikaa on kaksi viikkoa, 7.–27.9.2020. Voit käydä vastaamassa kyselyyn tämän linkin kautta: <https://e-lomake.puv.fi/elomake/lomakkeet/8621/lomake.html>

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii Ahti Nyman Vaasan ammattikorkeakoulusta, sähköpostiosoite: ahti.nyman@vamk.fi Valmis opinnäytetyöni julkaistaan osoitteessa www.theseus.fi, josta se löytyy nimelläni ja on vapaasti kaikkien luettavissa.

Suuri kiitos osallistumisesta! Ystävällisin terveisin, Henna Kakkuri

LIITE 2.

Vastaa kysymyksiin huolellisesti

1. Minkä ikäisiä lapsia ryhmässäsi on?

- alle 3v
 yli 3v

2. Kuinka usein toteutate ohjattuja kuvataidetuokioita?

päivittäin 3-4 kertaa viikossa 1-2 kertaa viikossa 1-3 kertaa kuukaudessa harvemmin

Valitse parhaiten kuvaava vaihtoehto

-

3. Mitä kuvataidekasvatuksen muotoja olette käyttäneet viimeisen kolmen kuukauden aikana?

- piirtäminen
 maalaaminen
 askartelu
 muovailu
 saivityöt
 kipsi- ja paperimassatyöt
 valokuvaus
 multimediaesitykset
 tutustuminen taiteeseen/kulttuuriin
 median tarkastelu
 ympäristön esteettinen ja kulttuurinen kokeminen
 muu

muu, mikä?

4. Kuinka tärkeänä pidät vanhaiskasvatuksen kuvataidekasvatusta?

hyvin tärkeänä tärkeänä en kovin tärkeänä en lainkaan tärkeänä

* Valitse parhaiten kuvaava vaihtoehto

-

5. Kuinka merkityksellisenä pidät kuvataidekasvatusta lapsen kasvu- ja kehitykselle?

hyvin merkityksellisenä merkityksellisenä en kovin merkityksellisenä en lainkaan merkityksellisenä

* Valitse parhaiten kuvaava vaihtoehto

-

6. Kertoisitko esimerkkejä, miten kuvataidekasvatus mahdollisesti vaikuttaa lapsen kehitykseen

7. Vastaisitko seuraaviin väitteisiin

	samaa mieltä	osittain samaa mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	osittain eri mieltä	eri mieltä
a) Lasten itsenäiseen työskentelyyn tarvittavat välineet ovat päivittäin näkyvällä paikalla lasten saatavilla	☐	☐	☐	☐	☐
b) Minulla on omaa kiinnostusta kuvataiteeseen	☐	☐	☐	☐	☐
c) Olen saanut koulutuksessani riittävästi tietoa kuvataidekasvatuksesta	☐	☐	☐	☐	☐
d) Olen tyytyväinen kuvataidekasvatuksen määrään ja laatuun ryhmässäni	☐	☐	☐	☐	☐
e) Ohjattujen kuvataidetuokioiden pääpaino on juhlapyyhiin liittyvissä askarteluissa	☐	☐	☐	☐	☐
f) Ohjatuissa kuvataidetuokioissa huomioidaan lasten mielikuvitus ja luovuus	☐	☐	☐	☐	☐
g) Ohjatuissa kuvataidetuokioissa on yleensä käytössä aikuisen tekemä malli	☐	☐	☐	☐	☐

8. a) Kuinka usein kuvataidekasvatusta hyödynnetään seuraavissa lasten tuen tarpeissa

	melkein aina	usein	joskus	harvoin	ei koskaan
* motoristen taitojen harjoittelussa	☐	☐	☐	☐	☐
* tunnetaitojen harjoittelussa	☐	☐	☐	☐	☐
* hahmottamisen harjoittelussa	☐	☐	☐	☐	☐
* itsetuntotaitojen harjoittelussa	☐	☐	☐	☐	☐

8. b) Voitko kertoa esimerkin

9. Mitä haasteita tai esteitä kuvataidekasvatuksen toteutumiselle on mahdollisesti ryhmässäsi?

10. Mitkä tekijät vaikuttavat lisäävästi kuvataidekasvatuksen määrään ryhmässäsi?

11. Vapaa sana

Tietojen lähetys

Tallenna

Kiitos vastaamisesta!